

Warszawa, dnia 18 kwietnia 2013 r.

Poz. 471

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA TRANSPORTU, BUDOWNICTWA I GOSPODARKI MORSKIEJ¹⁾**

z dnia 12 kwietnia 2013 r.

w sprawie licencji i świadectw kwalifikacji personelu służb ruchu lotniczego

Na podstawie art. 104 ust. 1a ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (Dz. U. z 2012 r. poz. 933, z późn. zm.²⁾) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) wzory licencji i świadectw kwalifikacji,
- 2) uprawnienia przyznawane i wpisywane do licencji i świadectw kwalifikacji,
- 3) szczegółowe wymagania dla poszczególnych rodzajów licencji i świadectw kwalifikacji, dotyczące kwalifikacji lotniczych w zakresie wiedzy, umiejętności i praktyki,
- 4) szczegółowe warunki i sposób:
 - a) wydawania, przedłużania, wznawiania, wymiany, cofania, ograniczania, zawieszania i przywracania licencji i świadectw kwalifikacji oraz wynikających z nich uprawnień,
 - b) uznawania, zawieszania uznania, cofania uznania i przywracania uznania obcych licencji i świadectw kwalifikacji oraz wynikających z nich uprawnień, wydanych przez właściwy organ obcego państwa,
 - c) uzyskiwania i sprawdzania kwalifikacji lotniczych,
 - d) prowadzenia rejestru personelu lotniczego,
 - e) prowadzenia szkolenia lotniczego,
- 5) szczegółowe warunki wykonywania uprawnień wynikających z licencji i świadectw kwalifikacji
– w zakresie specjalności kontrolera ruchu lotniczego, praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego, informatora służby informacji powietrznej oraz informatora lotniskowej służby informacji powietrznej.

§ 2. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) AFIS – rozumie się przez to lotniskową służbę informacji powietrznej (Aerodrome Flight Information Service);
- 2) ATC – rozumie się przez to służbę kontroli ruchu lotniczego (Air Traffic Control);

¹⁾ Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej kieruje działem administracji rządowej – transport, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2011 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (Dz. U. Nr 248, poz. 1494 oraz z 2012 r. poz. 1396).

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 951 i 1544 oraz z 2013 r. poz. 134.

- 3) ATS – rozumie się przez to służby ruchu lotniczego (Air Traffic Services);
- 4) egzaminatorze państwowym – rozumie się przez to członka komisji egzaminacyjnej, o której mowa w art. 99 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze;
- 5) egzaminie państwowym – rozumie się przez to egzamin składający się z części teoretycznej i praktycznej, złożony przed komisją egzaminacyjną zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 99 ust. 6 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze;
- 6) FIS – rozumie się przez to służbę informacji powietrznej (Flight Information Service);
- 7) ICAO – rozumie się przez to Organizację Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego (International Civil Aviation Organization);
- 8) informatorze AFIS – rozumie się przez to informatora lotniskowej służby informacji powietrznej (AFISO – Aerodrome Flight Information Service Officer);
- 9) informatorze FIS – rozumie się przez to informatora służby informacji powietrznej (FISO – Flight Information Service Officer);
- 10) instruktorze OJT – rozumie się przez to instruktora szkolenia operacyjnego (On-the-Job Training);
- 11) instruktorze OST – rozumie się przez to instruktora szkolenia na symulatorze (On-the-Simulator Training);
- 12) jednostce – rozumie się przez to organ, w którym jest zapewniana służba ruchu lotniczego;
- 13) Konwencji o międzynarodowym lotnictwie cywilnym – rozumie się przez to Konwencję o międzynarodowym lotnictwie cywilnym, podpisaną w Chicagu dnia 7 grudnia 1944 r. (Dz. U. z 1959 r. Nr 35, poz. 212 i 214, z późn. zm.³⁾);
- 14) licencjach – rozumie się przez to licencję kontrolera ruchu lotniczego oraz licencję praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego;
- 15) orzeczeniu lotniczo-lekarskim – rozumie się przez to orzeczenie o braku przeciwwskazań do wykonywania funkcji członka personelu lotniczego, o którym mowa w art. 110 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze;
- 16) ośrodku – rozumie się przez to certyfikowaną organizację szkoleniową personelu ATS będącą samodzielną organizacją lotniczą albo stanowiącą część składową innego podmiotu (CAPTO – Certified ATS Personnel Training Organization);
- 17) OJTI – rozumie się przez to uzupełniające uprawnienie instruktorskie wpisane do licencji lub świadectwa kwalifikacji i stanowiące ich część, określające uprawnienia do prowadzenia szkolenia operacyjnego (On-the-Job Training Instructor Endorsement);
- 18) OSTI – rozumie się przez to uzupełniające uprawnienie specjalne instruktora symulatorowego wpisane do licencji lub świadectwa kwalifikacji i stanowiące ich część, określające uprawnienia do prowadzenia szkolenia na symulatorze (On-the-Simulator Training Instructor Special Endorsement);
- 19) personelu ATS – rozumie się przez to członków personelu lotniczego posiadających licencję praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego, licencję kontrolera ruchu lotniczego, świadectwo kwalifikacji informatora służby informacji powietrznej lub świadectwo kwalifikacji informatora lotniskowej służby informacji powietrznej;
- 20) poziomie 4 operacyjnym, poziomie 5 rozszerzonym albo poziomie 6 biegłym – rozumie się przez to odpowiedni poziom biegłości językowej ustalony według skali klasyfikacji biegłości w języku podanej w:
 - a) załączniku III do rozporządzenia Komisji (UE) nr 805/2011 z dnia 10 sierpnia 2011 r. ustanawiającego szczegółowe zasady licencjonowania kontrolerów ruchu lotniczego oraz wydawania określonych certyfikatów na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 216/2008 (Dz. Urz. UE L 206 z 11.08.2011, str. 21) – dla kontrolera ruchu lotniczego i praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego,
 - b) Dodatku A do Załącznika 1 do Konwencji o międzynarodowym lotnictwie cywilnym – dla informatora służby informacji powietrznej i informatora lotniskowej służby informacji powietrznej;

³⁾ Zmiany wymienionej umowy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1963 r. Nr 24, poz. 137 i 138, z 1969 r. Nr 27, poz. 210 i 211, z 1976 r. Nr 21, poz. 130 i 131, Nr 32, poz. 188 i 189 i Nr 39, poz. 227 i 228, z 1984 r. Nr 39, poz. 199 i 200, z 2000 r. Nr 39, poz. 446 i 447, z 2002 r. Nr 58, poz. 527 i 528, z 2003 r. Nr 78, poz. 700 i 701 oraz z 2012 r. poz. 368, 369, 370 i 371.

- 21) Prezesie Urzędu – rozumie się przez to Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego;
- 22) prowadzącym szkolenie – rozumie się przez to ośrodek lub instruktora OJT nadzorującego praktykę na lotnisku niekontrolowanym, na którym jest zapewniana certyfikowana lotniskowa służba informacji powietrznej;
- 23) rozporządzeniu nr 216/2008 – rozumie się przez to rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 216/2008 z dnia 20 lutego 2008 r. w sprawie wspólnych zasad w zakresie lotnictwa cywilnego i utworzenia Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa Lotniczego oraz uchylające dyrektywę Rady 91/670/EWG, rozporządzenie (WE) nr 1592/2002 i dyrektywę 2004/36/WE (Dz. Urz. UE L 79 z 19.03.2008, str. 1, z późn. zm.);
- 24) rozporządzeniu nr 805/2011 – rozumie się przez to rozporządzenie Komisji (UE) nr 805/2011 z dnia 10 sierpnia 2011 r. ustanawiające szczegółowe zasady licencjonowania kontrolerów ruchu lotniczego oraz wydawania określonych certyfikatów na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 216/2008;
- 25) Specyfikacji EUROCONTROL – rozumie się przez to Specyfikację EUROCONTROL do szkolenia wstępnego kontrolerów ruchu lotniczego wprowadzoną do stosowania przepisami wydanymi na podstawie art. 3 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze;
- 26) świadectwie AFIS – rozumie się przez to świadectwo kwalifikacji informatora lotniskowej służby informacji powietrznej;
- 27) świadectwie FIS – rozumie się przez to świadectwo kwalifikacji informatora służby informacji powietrznej;
- 28) świadectwach kwalifikacji – rozumie się przez to świadectwo FIS oraz świadectwo AFIS;
- 29) uprawnieniu – rozumie się przez to upoważnienie wpisane do licencji albo świadectwa kwalifikacji lub związane z licencją albo świadectwem kwalifikacji i stanowiące ich część, określające szczególne warunki, możliwości lub ograniczenia odnoszące się do takiej licencji albo takiego świadectwa kwalifikacji;
- 30) uprawnieniu FIS – rozumie się przez to uprawnienie obszarowej służby informacji powietrznej (Flight Information Service Rating);
- 31) uprawnieniu RIS – rozumie się przez to uprawnienie radarowej obszarowej służby informacji powietrznej (Radar Information Service Rating);
- 32) uprawnieniu uzupełniającym – rozumie się przez to upoważnienie wpisane do licencji i stanowiące jej część, określające szczególne warunki, możliwości lub ograniczenia odnoszące się do stosownego uprawnienia;
- 33) uprawnieniu uzupełniającym w jednostce – rozumie się przez to upoważnienie wpisane do licencji kontrolera ruchu lotniczego, świadectwa kwalifikacji informatora FIS albo informatora AFIS i stanowiące ich część, określające oznaczenie lokalizacji, o którym mowa w pkt 1.9 tomu II Załącznika 10 do Konwencji o międzynarodowym lotnictwie cywilnym ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Urzędu Lotnictwa Cywilnego, oraz sektory lub stanowiska pracy, na których posiadacz licencji albo świadectwa kwalifikacji jest uprawniony do pracy;
- 34) uprawnieniu uzupełniającym w zakresie języka – rozumie się przez to upoważnienie wpisane do licencji albo świadectwa kwalifikacji i stanowiące ich część, określające biegłość językową ich posiadacza;
- 35) ustawie – rozumie się przez to ustawę z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze;
- 36) Załączniku 1 – rozumie się przez to Załącznik 1 do Konwencji o międzynarodowym lotnictwie cywilnym (Dz. Urz. ULC z 2008 r. Nr 1, poz. 6).

§ 3. Do szkoleń w jednostce określonych w § 30 ust. 1 pkt 2 dla praktykantów-kontrolerów ruchu lotniczego oraz kontrolerów ruchu lotniczego, w zakresie nieuregulowanym, stosuje się normy i zalecane metody postępowania określone w Załączniku 1.

§ 4. 1. Prezes Urzędu zawiadamia ICAO o różnicach w rozumieniu art. 38 Konwencji o międzynarodowym lotnictwie cywilnym.

2. Różnice, o których mowa w ust. 1, są ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Urzędu Lotnictwa Cywilnego oraz w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych, w Zbiorze Informacji Lotniczych Polska (AIP Polska).

Rozdział 2

Szczegółowe warunki i sposób wydawania, wymiany, cofania, ograniczania, zawieszania i przywracania licencji i świadectw kwalifikacji oraz wykonywania wynikających z nich uprawnień

§ 5. Prezes Urzędu wydaje:

- 1) licencję praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego wraz z wpisywanymi do niej uprawnieniami kandydatowi, który spełnił wymagania określone w rozdziale 8;
- 2) licencję kontrolera ruchu lotniczego wraz z wpisywanymi do niej uprawnieniami kandydatowi, który spełnił wymagania określone w rozdziale 9;
- 3) świadectwo FIS wraz z wpisywanymi do niego uprawnieniami kandydatowi, który spełnił wymagania określone w rozdziale 10;
- 4) świadectwo AFIS wraz z wpisywanymi do niej uprawnieniami kandydatowi, który spełnił wymagania określone w rozdziale 11.

§ 6. 1. Licencję, świadectwo kwalifikacji lub dodatkowe uprawnienia wydaje się na wniosek.

2. Rodzaje uprawnień wpisywanych do licencji i świadectw kwalifikacji przy pierwszym wydaniu tych dokumentów określają przepisy rozdziałów 8–11.

3. Warunki wydania dodatkowych uprawnień do licencji kontrolera ruchu lotniczego i świadectw kwalifikacji określają przepisy rozdziałów 9–11.

4. Skrótów nazw uprawnień wpisywanych do licencji i świadectw kwalifikacji określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

§ 7. 1. Licencje i świadectwa kwalifikacji personelu ATS podlegają wymianie:

- 1) po uzyskaniu uprawnienia, uprawnienia uzupełniającego, uprawnienia uzupełniającego w jednostce, OJTI albo OSTI;
- 2) po przedłużeniu, utracie, przywróceniu ważności uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka;
- 3) po wznowieniu lub przywróceniu ważności uprawnień, o których mowa w pkt 1, które uprzednio nie były wpisane do licencji albo świadectwa kwalifikacji;
- 4) po przywróceniu ważności świadectwa FIS lub świadectwa AFIS albo uprawnień wpisywanych do tych świadectw albo do licencji kontrolera ruchu lotniczego;
- 5) w razie zmiany danych osobowych wpisywanych do licencji albo świadectwa kwalifikacji;
- 6) w razie konieczności sprostowania błędów;
- 7) po wypełnieniu miejsc na wpisy;
- 8) w razie uszkodzenia dokumentu licencji albo świadectwa kwalifikacji.

2. Wymiany licencji lub świadectwa kwalifikacji dokonuje się na wniosek złożony do Prezesa Urzędu albo z urzędu.

3. W przypadku utraty lub zniszczenia dokumentu licencji albo świadectwa kwalifikacji:

- 1) członek personelu ATS informuje pisemnie Prezesa Urzędu o dacie i okolicznościach utraty lub zniszczenia dokumentu licencji albo świadectwa kwalifikacji;
- 2) jest wydawany duplikat znajdującego się w teczce osobowej członka personelu ATS dokumentu, uaktualniony w zakresie ważności uprawnień, o których mowa odpowiednio w przepisach rozdziałów 8–11, w oparciu o znajdujące się w teczce protokoły ze sprawdzenia wiedzy i umiejętności oraz inne dokumenty dotyczące posiadanych ograniczeń.

4. W wyniku wymiany licencji albo świadectwa kwalifikacji Prezes Urzędu wydaje nowy dokument licencji albo świadectwa kwalifikacji, do którego wpisuje się wyłącznie ważne uprawnienia posiadane przez członka personelu ATS w dniu wydania nowego dokumentu licencji albo świadectwa kwalifikacji.

5. Członek personelu ATS w przypadkach, o których mowa w ust. 1, zwraca Prezesowi Urzędu podlegający wymianie dokument licencji albo świadectwa kwalifikacji. Zwrot dokumentu licencji albo świadectwa kwalifikacji jest warunkiem wydania nowego dokumentu, o którym mowa w ust. 4.

§ 8. W przypadku zawieszenia uprawnienia wpisanego do licencji lub świadectwa kwalifikacji posiadacz licencji albo świadectwa kwalifikacji niezwłocznie przekazuje ten dokument Prezesowi Urzędu, w celu dokonania wpisu o zawieszeniu danego uprawnienia.

§ 9. Zawieszając licencję, świadectwo kwalifikacji lub uprawnienie:

- 1) określa się okres zawieszenia;
- 2) można wskazać termin i sposób spełnienia wymagań określonych w art. 96 ust. 1 ustawy niezbędnych do przywrócenia zawieszonych licencji, świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia.

§ 10. 1. Zawieszoną licencję, świadectwo kwalifikacji lub uprawnienie przywraca się na wniosek zainteresowanego członka personelu ATS, jeżeli upłynął okres zawieszenia lub zostały spełnione wymagania niezbędne do przywrócenia zawieszonych licencji, świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia, o których mowa w § 9 pkt 2.

2. Do wniosku dołącza się kopię ważnego orzeczenia lotniczo-lekarskiego odpowiedniej klasy oraz dokumenty potwierdzające spełnienie wymagań niezbędnych do przywrócenia zawieszonych licencji, świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia, jeżeli zostały określone zgodnie z § 9 pkt 2.

§ 11. Jeżeli członek personelu ATS nie spełni wymagań niezbędnych do przywrócenia licencji, świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia, Prezes Urzędu cofa zawieszoną licencję, świadectwo kwalifikacji lub uprawnienie.

§ 12. Osoba, której licencja lub świadectwo kwalifikacji zostało cofnięte albo zawieszona i zatrzymane zgodnie z przepisami art. 100 ustawy, niezwłocznie przekazuje dokument licencji albo świadectwa kwalifikacji, za pokwitowaniem, Prezesowi Urzędu, chyba że licencja lub świadectwo kwalifikacji zostały już uprzednio zatrzymane przez Prezesa Urzędu lub inny właściwy organ.

Rozdział 3

Szczegółowe warunki i sposób uznawania, zawieszania uznania, cofania uznania i przywracania uznania obcych licencji i świadectw kwalifikacji oraz wynikających z nich uprawnień, wydanych przez właściwy organ obcego państwa

§ 13. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się do dokumentów równoważnych licencjom lub świadectwom kwalifikacji personelu ATS, wydanym przez właściwy organ lub uprawniony podmiot obcego państwa.

§ 14. Uznanie licencji wraz ze związanymi z nimi uprawnieniami, uprawnieniami uzupełniającymi oraz uprawnieniami uzupełniającymi w zakresie języka, wydanej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, odbywa się zgodnie z art. 29 rozporządzenia nr 805/2011.

§ 15. 1. Osoba ubiegająca się o uznanie licencji albo świadectwa kwalifikacji członka personelu ATS, wydanych przez właściwy organ państwa innego niż określone w § 14, zwanych dalej „obcą licencją”, składa wniosek wraz z kserokopią obcej licencji, której oryginał okazuje w celu poświadczenia zgodności.

2. W przypadku gdy obca licencja została wydana:

- 1) niezgodnie z normami Załącznika 1 albo
- 2) w państwie, z którym Rzeczpospolita Polska nie zawarła umowy międzynarodowej o uznawaniu licencji członków personelu lotniczego

– Prezes Urzędu wzywa osobę do okazania dokumentu przebiegu praktyki lotniczej.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 2, Prezes Urzędu odmawia uznania obcej licencji, jeżeli przepisy, zgodnie z którymi została wydana, ustanawiają wymagania łagodniejsze niż wynikające z polskiego prawa.

4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się, jeżeli osoba ubiegająca się o uznanie obcej licencji wyrazi zgodę na poddanie się sprawdzeniu wiedzy i umiejętności przed komisją egzaminacyjną. W takim przypadku Prezes Urzędu wyznacza termin egzaminu państwowego oraz określa jego zakres.

§ 16. Warunkiem uznania obcej licencji oraz korzystania z niej jest:

- 1) posiadanie orzeczenia lotniczo-lekarskiego wydanego:
 - a) przez państwo członkowskie Unii Europejskiej, Konfederację Szwajcarską lub państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym albo
 - b) przez państwo, z którym Rzeczpospolita Polska zawarła umowę o uznawaniu orzeczeń lotniczo-lekarskich, albo
 - c) zgodnie z art. 106 ust. 1 ustawy;
- 2) posiadanie ważnych uprawnień, które odpowiadają uprawnieniom wpisywanym do polskich licencji i świadectw kwalifikacji personelu ATS.

§ 17. 1. Uznanie obcej licencji wraz z wpisanymi do niej uprawnieniami upoważnia jej posiadacza do:

- 1) przystąpienia do egzaminu państwowego sprawdzającego biegłość językową w zakresie języka polskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym, zarówno w zakresie frazeologii lotniczej, jak i zrozumiałej komunikacji;
- 2) odbycia szkolenia lotniczego w Rzeczypospolitej Polskiej, w zakresie niezbędnym do przyznania uprawnienia uzupełniającego w jednostce.

2. W celu przyznania uprawnienia uzupełniającego w jednostce, Prezes Urzędu określa odpowiednią jednostkę, sektor lub stanowisko pracy, na które prowadzący szkolenie opracuje i przedstawi do zatwierdzenia Prezesowi Urzędu plan szkolenia w jednostce, uwzględniając we właściwy sposób nabytą wiedzę, umiejętności i doświadczenie kandydata.

§ 18. 1. Uznanie obcej licencji wydaje się na okres:

- 1) nie dłuższy niż do dnia upływu terminu jej ważności, jeżeli w licencji określono taki termin, lub
 - 2) określony w planie szkolenia w jednostce, o którym mowa w § 17 ust. 2, niezbędny do odbycia przez członka personelu ATS szkolenia w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce
- w zależności od tego, który z nich jest krótszy.

2. Prezes Urzędu stwierdza uznanie obcej licencji przez wydanie świadectwa uznania obcej licencji.

§ 19. Obcą licencję wymienia się na wydawane przez Prezesa Urzędu licencję albo świadectwo kwalifikacji członka personelu ATS po spełnieniu warunków, o których mowa w § 17, oraz po pozytywnym zaliczeniu części praktycznej egzaminu państwowego na stanowisku operacyjnym.

§ 20. 1. Prezes Urzędu cofa albo zawiesza:

- 1) uznanie obcej licencji lub uprawnienia wynikającego z tej licencji w przypadkach, o których mowa w art. 100 ustawy;
- 2) obcą licencję lub uprawnienie wynikające z tej licencji, jeżeli takie prawo wynika z wiążącej Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej lub przepisów międzynarodowych.

2. Do cofnięcia, zawieszenia oraz przywrócenia uznania obcej licencji i uprawnienia z niej wynikającego stosuje się odpowiednio przepisy § 8–12.

Rozdział 4

Szczegółowe warunki i sposób sprawdzania, przedłużania, wznawiania i przywracania kwalifikacji lotniczych

§ 21. 1. Sprawdzanie wiedzy i umiejętności lotniczych kandydatów na członków personelu ATS i członków personelu ATS przeprowadza się:

- 1) w procesie szkolenia lotniczego teoretycznego i praktycznego, zgodnie z zatwierdzonymi programami szkolenia lotniczego;
- 2) przed wydaniem licencji, świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia do nich wpisywanego;
- 3) w celu przedłużenia, wznowienia lub przywrócenia ważności uprawnienia wpisywanego do licencji i świadectw kwalifikacji;
- 4) jeżeli licencja albo świadectwo kwalifikacji członka personelu ATS zostało zawieszona na skutek powstania uzasadnionego przypuszczenia, że członek personelu ATS nie posiada wymaganej wiedzy lub umiejętności, w szczególności w wyniku badania wypadku albo incydentu lotniczego lub wykonywania czynności nadzoru lotniczego.

2. Sprawdzanie wiedzy i umiejętności lotniczych w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, przeprowadza ośrodek w zakresie szkolenia objętego posiadanym certyfikatem.

3. Sprawdzenie wiedzy i umiejętności lotniczych w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 2–4, przeprowadza się w formie egzaminu państwowego.

§ 22. 1. Sprawdzenie wiedzy i umiejętności w celu przedłużenia ważności:

- 1) uprawnienia uzupełniającego w jednostce,
- 2) OJTI,
- 3) OSTI,
- 4) uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka

– przeprowadza się w okresie ważności uprawnienia, jednak nie wcześniej niż 3 miesiące przed upływem terminu wygaśnięcia jego ważności.

2. W razie niezachowania terminu, o którym mowa w ust. 1, wznowienie ważności uprawnień wymienionych w ust. 1 pkt 1–3 może nastąpić po sprawdzeniu wiedzy i umiejętności lotniczych, jeżeli zostanie ono przeprowadzone nie później niż przed upływem 12 miesięcy od dnia wygaśnięcia ich ważności.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, okresy przedłużonej albo wznowionej ważności uprawnienia uzupełniającego w jednostce są liczone od dnia upływu poprzedniego okresu jego ważności.

4. W razie niezachowania terminu, o którym mowa w ust. 1, ważność uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka przywraca się. Ważność przywróconego uprawnienia liczy się od dnia sprawdzenia biegłości językowej, podczas którego członek personelu ATS wykazał się osiągnięciem co najmniej poziomu 4 operacyjnego.

5. W razie negatywnego wyniku sprawdzenia wiedzy lub umiejętności, o którym mowa w ust. 1:

- 1) członek personelu ATS:
 - a) informuje o tym fakcie bezpośredniego przełożonego,
 - b) do czasu wznowienia lub przywrócenia uprawnienia powstrzymuje się od pracy na stanowisku operacyjnym, którego to uprawnienie dotyczy,
 - c) niezwłocznie przekazuje licencję albo świadectwo kwalifikacji Prezesowi Urzędu w celu wpisania ograniczenia wynikającego z dokonanego sprawdzenia;
- 2) Prezes Urzędu zawiesza ważność uprawnienia przez dokonanie odpowiedniego wpisu do licencji albo świadectwa kwalifikacji;
- 3) w protokole sprawdzenia wiedzy lub umiejętności wskazuje się zakres dodatkowego szkolenia niezbędnego do przywrócenia uprawnienia.

6. Sposób postępowania opisany w ust. 5 pkt 1 i 2 stosuje się również, gdy członek personelu ATS nie przystąpi do sprawdzenia wiedzy i umiejętności w celu:

- 1) przedłużenia ważności uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka w terminie jego ważności;
- 2) wznowienia ważności uprawnień, o których mowa w ust. 1 pkt 1–3.

Rozdział 5

Szczegółowe warunki i sposób prowadzenia rejestru personelu ATS

§ 23. 1. W ramach rejestru personelu lotniczego, o którym mowa w art. 102 ustawy, Prezes Urzędu prowadzi rejestr personelu ATS, zwany dalej „rejestrem”, na który składają się teczki osobowe członków personelu ATS wraz z zawartymi w nich dokumentami.

2. Teczka osobowa członka personelu ATS zawiera:

- 1) podstawowe dane osobowe członka personelu lotniczego:
 - a) imiona i nazwisko,
 - b) miejsce urodzenia i numer PESEL, a w przypadku osób, które nie mają przyznanego numeru PESEL – datę urodzenia,
 - c) obywatelstwo,
 - d) adres zamieszkania oraz, na żądanie członka personelu lotniczego, adres do korespondencji;

- 2) osobisty numer członka personelu lotniczego, którym są oznaczane wszystkie wydane mu licencje i świadectwa kwalifikacji;
- 3) wykaz wszystkich licencji oraz świadectw kwalifikacji, z uwzględnieniem:
 - a) oznaczenia licencji lub świadectwa kwalifikacji,
 - b) daty wydania licencji lub świadectwa kwalifikacji,
 - c) wpisanych do licencji lub świadectwa kwalifikacji uprawnień, z oznaczeniem terminu ich ważności i przedłużenia ich ważności,
 - d) okresów zawiesznień licencji lub świadectw kwalifikacji i uprawnień wpisanych do tych dokumentów oraz dat przywrócenia ich ważności,
 - e) oznaczenia oraz daty wydania decyzji dotyczących cofnięcia, zmiany, zawieszenia i przywrócenia ważności licencji lub świadectwa kwalifikacji oraz wydania, wznowienia ważności i cofnięcia uprawnienia wpisywanego do licencji lub świadectwa kwalifikacji oraz prawomocnych orzeczeń sądowych w tych sprawach;
- 4) dokumenty złożone w związku z ubieganiem się o wydanie licencji lub świadectwa kwalifikacji oraz o wydanie albo wznowienie ważności wpisanych do tych dokumentów uprawnień;
- 5) protokoły z przeprowadzonych egzaminów państwowych wymaganych do wydania licencji lub świadectwa kwalifikacji lub do wydania lub wznowienia ważności wpisanych do tych dokumentów uprawnień;
- 6) decyzje dotyczące cofnięcia, zmiany, zawieszenia i przywrócenia ważności licencji lub świadectwa kwalifikacji oraz wydania, wznowienia ważności i cofnięcia uprawnienia wpisywanego do licencji lub świadectwa kwalifikacji oraz prawomocne orzeczenia sądowe w tych sprawach;
- 7) informacje dotyczące wypadków i incydentów lotniczych z udziałem członka personelu ATS;
- 8) pisemne informacje o dacie i okolicznościach utraty lub zniszczenia dokumentu licencji lub świadectwa kwalifikacji.

§ 24. 1. Rejestr obejmuje odrębnie prowadzony dział osób, którym wydano świadectwa uznania obcych licencji lub równoważnych im dokumentów wydanych przez właściwy organ obcego państwa.

2. Do działu rejestru, o którym mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio § 23 ust. 2, z tym że rejestr uzupełnia się o daty ważności wydanych świadectw uznania obcych licencji.

§ 25. Skreślenie członka personelu ATS z rejestru następuje w przypadku:

- 1) śmierci albo uznania członka personelu ATS za zmarłego;
- 2) cofnięcia wszystkich licencji oraz świadectw kwalifikacji.

§ 26. Teczkę osobową członka personelu ATS skreślonego z rejestru przechowuje się w rejestrze przez okres:

- 1) 3 lat następujących po roku, w którym nastąpiła śmierć członka personelu ATS;
- 2) 10 lat następujących po roku, w którym członek personelu ATS został uznany za zmarłego;
- 3) 5 lat następujących po roku, w którym decyzja o cofnięciu ostatniej licencji albo ostatniego świadectwa kwalifikacji stała się ostateczna.

Rozdział 6

Szczegółowe warunki i sposób prowadzenia szkolenia lotniczego oraz uzyskiwania kwalifikacji lotniczych

§ 27. 1. Szkolenie lotnicze kandydatów na członków personelu ATS w celu uzyskania przez nich licencji albo świadectw kwalifikacji oraz uprawnień do nich wpisanych jest prowadzone w ośrodkach.

2. W przypadku gdy ośrodek jest częścią innego podmiotu, zapewnia się, że osoba kierująca ośrodkiem jest bezpośrednio podporządkowana służbowo osobie kierującej tym podmiotem, chyba że kierownictwo tego podmiotu i ośrodka sprawuje ta sama osoba.

3. Ośrodek spełnia szczegółowe warunki prowadzenia szkolenia lotniczego określone w załączniku nr 3 do rozporządzenia oraz prowadzi szkolenie lotnicze w sposób określony w tym załączniku.

4. Ośrodek opracowuje instrukcję szkolenia na podstawie szczegółowych warunków i sposobu prowadzenia szkolenia lotniczego oraz uzyskiwania kwalifikacji lotniczych zawartych w rozporządzeniu oraz na podstawie minimum wymaganych informacji, jakie powinna zawierać instrukcja szkolenia, które określa załącznik nr 4 do rozporządzenia.

§ 28. 1. Szkolenie w jednostce dla informatorów AFIS może być prowadzone przez instruktora OJT w organie AFIS.

2. Organ AFIS, w którym jest prowadzone szkolenie:

- 1) informuje Prezesa Urzędu o planowanych szkoleniach z wyprzedzeniem co najmniej 7 dni roboczych w stosunku do planowanej daty rozpoczęcia szkolenia;
- 2) ustanawia i prowadzi system archiwizacji procesu szkolenia gwarantujący:
 - a) kompletność danych w celu umożliwienia rekonstrukcji historii szkolenia każdego kandydata i instruktora OJT,
 - b) integralność danych w celu ochrony przechowywanych danych przed usunięciem lub zmianą;
- 3) przechowuje szczegółową dokumentację kandydata, potwierdzającą spełnienie wszystkich wymagań szkolenia, przez okres 5 lat od dnia, w którym osoba ta zaprzestała pełnienia obowiązków na rzecz tej jednostki;
- 4) ubezpiecza się od odpowiedzialności cywilnej za szkody wynikające z prowadzonej działalności szkoleniowej.

§ 29. Organ AFIS ustanawia procedurę archiwizacji procesu utrzymania kompetencji informatorów AFIS, określa zakres archiwizowanej dokumentacji i przechowuje dokumentację rejestracji kwalifikacji oraz szkoleń informatorów AFIS, w tym instruktorów OJT, przez okres 5 lat od dnia, w którym osoby te zaprzestały pełnienia swoich obowiązków na rzecz tego organu.

§ 30. 1. Szkolenie lotnicze kandydatów na członków personelu ATS oraz członków personelu ATS obejmuje:

- 1) szkolenie wstępne, na które, z wyłączeniem szkolenia dla kandydatów w celu uzyskania świadectwa AFIS, składa się:
 - a) szkolenie podstawowe,
 - b) szkolenie w zakresie uprawnienia;
- 2) szkolenie w jednostce, w formie nadzorowanej praktyki, na które składa się:
 - a) szkolenie początkowe,
 - b) szkolenie zasadnicze;
- 3) szkolenie rozszerzające, na które składa się:
 - a) szkolenie w celu uzyskania OJTI,
 - b) szkolenie w celu uzyskania OSTI.

2. Szkolenie lotnicze, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 i 3, jest prowadzone zgodnie z programami szkolenia, opracowanymi przez prowadzącego szkolenie i zatwierdzonymi przez Prezesa Urzędu.

3. Szkolenie wstępne dla kandydatów szkolących się w celu uzyskania świadectwa AFIS prowadzi się na podstawie jednego programu szkolenia obejmującego swym zakresem szkolenie podstawowe i szkolenie w zakresie uprawnienia.

4. W ramach szkolenia wstępnego, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, dopuszcza się szkolenie według indywidualnego toku szkolenia osoby, która wykazała przed prowadzącym szkolenie, że posiada niektóre z wymaganych wiadomości lub umiejętności. Indywidualny tok szkolenia opracowuje, na podstawie zatwierzonego programu szkolenia, prowadzący szkolenie i przedstawia Prezesowi Urzędu do zatwierdzenia.

§ 31. 1. Szkolenie wstępne, o którym mowa w § 30 ust. 1 pkt 1 i ust. 3, składa się z części teoretycznej i praktycznej, w tym w stosownych przypadkach z uwzględnieniem symulacji.

2. Szkolenie wstępne zapewnia realizację co najmniej celów szkolenia podstawowego i szkolenia w zakresie uprawnień.

3. Szczegółowe wymagania w zakresie szkolenia wstępnego dla:

- 1) praktykantów-kontrolerów ruchu lotniczego – określa część A załącznika II do rozporządzenia nr 805/2011;
- 2) informatorów FIS – określają przepisy rozdziału 10 rozporządzenia;
- 3) informatorów AFIS – określają przepisy rozdziału 11 rozporządzenia.

4. Cele szkoleniowe odnoszące się do wiedzy i kompetencji językowej są zawarte w programie szkolenia wstępnego i obejmują zarówno frazeologię lotniczą, jak i zrozumiałą komunikację.

5. Zakres szkolenia z języka polskiego i języka angielskiego pozwala kandydatom na wykazanie się podczas oceny osiągnięciem i utrzymaniem wiedzy co najmniej na poziomie 4 operacyjnym.

§ 32. 1. Po pomyślnym ukończeniu przez kandydata, w ramach szkolenia wstępnego, szkolenia:

- 1) podstawowego,
- 2) w zakresie uprawnienia,
- 3) podstawowego i w zakresie uprawnienia dla kandydatów na informatorów AFIS

– ośrodek wystawia zaświadczenie.

2. Zaświadczenie o ukończeniu szkolenia odbytego w ramach szkolenia wstępnego zachowuje ważność przez okres 12 miesięcy od dnia zakończenia szkolenia, na okoliczność którego zostało wydane.

§ 33. Wymagania dotyczące szkolenia w jednostce dla kandydatów na kontrolerów ruchu lotniczego i dla kontrolerów ruchu lotniczego określa część B załącznika II do rozporządzenia nr 805/2011.

§ 34. 1. Szkolenie w jednostce, o którym mowa w § 30 ust. 1 pkt 2, w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce wpisywanego do świadectwa kwalifikacji jest prowadzone na stanowiskach operacyjnych certyfikowanych organów ATS, na podstawie opracowanego przez prowadzącego szkolenie i zatwierdzonego przez Prezesa Urzędu planu szkolenia w jednostce.

2. Plan szkolenia w jednostce:

- 1) określa szczegółowo czas trwania, przebieg, tematykę i harmonogram szkolenia;
- 2) umożliwia stosowanie procedur obowiązujących w jednostce;
- 3) jest realizowany pod nadzorem instruktora OJT;
- 4) obejmuje wszystkie elementy systemu oceny wiedzy i umiejętności, w tym:
 - a) organizację pracy,
 - b) ocenę postępów szkolenia oraz egzaminy;
- 5) zapewnia przeszkolenie kandydatów w wystarczającym stopniu w zakresie bezpieczeństwa, ochrony i zarządzania sytuacjami kryzysowymi.

3. Szkolenie w jednostce prowadzone jest w dwóch etapach wymienionych w § 30 ust. 1 pkt 2. Długość każdego z etapów szkolenia w jednostce jest określona w planie szkolenia w jednostce.

§ 35. 1. Dopuszcza się szkolenie osoby w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce według indywidualnego planu szkolenia w jednostce, jeżeli osoba ta wykaże przed prowadzącym szkolenie, że posiada niektóre z wymaganych wiadomości lub umiejętności.

2. Indywidualny plan szkolenia w jednostce opracowuje prowadzący szkolenie i przedstawia do zatwierdzenia Prezesowi Urzędu.

§ 36. 1. Pomyślne ukończenie szkolenia, o którym mowa w § 33 i 34, prowadzący szkolenie dokumentuje wystawieniem zaświadczenia.

2. Zaświadczenie, o którym mowa w ust. 1, uprawnia kandydata do przystąpienia do części praktycznej egzaminu państwowego w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce.

§ 37. Maksymalny dobowy czas szkolenia kandydata na członka personelu ATS na stanowisku operacyjnym nie może przekraczać 75% dobowego czasu pracy i nie obejmuje on czasu na odprawę przed sesją szkoleniową i po niej.

§ 38. 1. Szczegółowe wymagania dla kandydatów do szkolenia w jednostce określają przepisy rozdziałów 9–11.

2. Spełnianie przez kandydata do szkolenia w jednostce oraz uczestnika szkolenia w jednostce wymagań, o których mowa w ust. 1, stwierdza prowadzący szkolenie przed rozpoczęciem szkolenia oraz w jego trakcie.

3. Szczegółowe wymagania dotyczące szkolenia w celu utrzymania uprawnień uzupełniających w jednostce określa załącznik nr 5 do rozporządzenia.

§ 39. 1. Szkolenie rozszerzające, o którym mowa w § 30 ust. 1 pkt 3, jest prowadzone w formie szkolenia teoretycznego i praktycznego.

2. W programie szkolenia dla kandydatów szkolących się w celu uzyskania OJTI lub OSTI jest uwzględniane co najmniej minimum programowe do szkolenia w zakresie OJTI lub OSTI określone w załączniku nr 6 do rozporządzenia.

3. Pomyślne ukończenie szkolenia, o którym mowa w ust. 1, ośrodek dokumentuje wystawieniem zaświadczenia.

4. Na podstawie zaświadczenia, o którym mowa w ust. 3, kandydat może przystąpić do części teoretycznej i praktycznej egzaminu państwowego.

5. Członek personelu ATS posiadający OJTI, który ubiega się o OJTI lub OSTI w innej specjalności ATS niż aktualnie posiadana, może zostać zwolniony z części teoretycznej szkolenia, o którym mowa w ust. 1, oraz z części teoretycznej egzaminu państwowego zdawanego w celu uzyskania tych uprawnień.

§ 40. Szczegółowe wymagania dla kandydatów szkolących się w celu uzyskania:

- 1) dodatkowych uprawnień,
- 2) uprawnień uzupełniających,
- 3) uprawnień uzupełniających w jednostce,
- 4) OJTI,
- 5) OSTI

– wpisywanych do licencji i świadectw kwalifikacji są określone w przepisach rozdziałów 9–11.

Rozdział 7

Szczegółowe warunki wykonywania uprawnień wynikających z licencji i świadectw kwalifikacji

§ 41. 1. Praktykanci-kontrolerzy ruchu lotniczego i kontrolerzy ruchu lotniczego korzystają z uprawnień wynikających z posiadanych licencji na warunkach określonych odpowiednio w art. 8 ust. 1 oraz art. 9 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 805/2011.

2. Kontroler ruchu lotniczego posiadający wpisane do swojej licencji uprawnienie, o którym mowa w art. 10 ust. 1 lit. a lub lit. b rozporządzenia nr 805/2011, oraz ważne uprawnienie uzupełniające w jednostce dla określonego lotniska może na tym lotnisku zapewniać AFIS.

3. Informatorzy FIS lub informatorzy AFIS korzystają z uprawnień wynikających z posiadanych świadectw kwalifikacji na warunkach określonych odpowiednio w przepisach rozdziałów 10 i 11.

4. Posiadacze OJTI są uprawnieni do prowadzenia szkolenia operacyjnego i nadzoru nad stanowiskiem operacyjnym na obszarach objętych ważnym uprawnieniem uzupełniającym w jednostce oraz szkolenia na symulatorze.

5. Posiadacze OSTI są uprawnieni do prowadzenia szkolenia na symulatorze w celu uzyskania licencji lub świadectwa kwalifikacji i wpisywanych do nich uprawnień oraz do sprawdzania wiedzy i umiejętności kandydatów w zakresie określonym dla instruktora w instrukcji szkolenia ośrodka.

§ 42. Członek personelu ATS podczas wykonywania czynności lotniczych, do których uprawnia go licencja albo świadectwo kwalifikacji, posiada ten dokument w miejscu pracy wraz z orzeczeniem lotniczo-lekarskim oraz dokumentem tożsamości ze zdjęciem.

§ 43. Członek personelu ATS podczas wykonywania czynności lotniczych stosuje się do dotyczącej tych czynności instrukcji operacyjnej organu ATS, a w przypadku prowadzenia szkolenia na stanowisku operacyjnym kontroli ruchu lotniczego lub FIS również do instrukcji szkolenia ośrodka.

§ 44. Członek personelu ATS i kandydat na członka personelu ATS, odbywający szkolenie w celu uzyskania licencji, świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia do nich wpisywanego, powstrzymuje się od wykonywania czynności lotniczych w przypadku, gdy:

- 1) odczuwa dolegliwość fizyczną lub psychiczną, która utrudnia mu wykonywanie tych czynności w sposób bezpieczny;
- 2) znajduje się pod wpływem:
 - a) leków ograniczających sprawność psychiczną lub fizyczną,
 - b) alkoholu,
 - c) narkotyków albo innych środków odurzających.

§ 45. 1. Członek personelu ATS przy wykonywaniu czynności lotniczych stosuje się do ograniczeń medycznych zamieszczonych w orzeczeniu lotniczo-lekarskim.

2. Jeżeli z orzeczenia lotniczo-lekarskiego wynika obowiązek wykonywania czynności lotniczych tylko przy użyciu szkielek korekcyjnych, członek personelu ATS posiada, podczas wykonywania tych czynności, zapasowe szkła korekcyjne.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również do kandydata uczestniczącego w szkoleniu w celu uzyskania licencji, świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia do nich wpisywanego.

§ 46. Członek personelu ATS, któremu Prezes Urzędu, w przypadkach określonych w art. 6 rozporządzenia nr 805/2011 lub art. 100 ust. 1 ustawy, zawiesił:

- 1) uprawnienie:
 - a) nie wykonuje czynności lotniczych wynikających z tego uprawnienia lub uprawnienia uzupełniającego w jednostce z nim związanego, z wyjątkiem sytuacji, gdy jest zapewniany nadzór inspektora OJT posiadającego odpowiednie ważne uprawnienie do zapewnianej ATS,
 - b) może wykonywać czynności związane z uprawnieniem, które nie stanowi przedmiotu zawieszenia;
- 2) uprawnienie uzupełniające:
 - a) nie wykonuje czynności lotniczych wynikających z zawieszono uprawnienia uzupełniającego lub jakiegokolwiek innego uprawnienia uzupełniającego w jednostce związanego z tym uprawnieniem uzupełniającym, z wyjątkiem sytuacji, gdy jest zapewniany nadzór instruktora OJT posiadającego odpowiednie ważne uprawnienie do zapewniania służby ATC,
 - b) może wykonywać czynności związane z uprawnieniem uzupełniającym, które nie stanowi przedmiotu zawieszenia;
- 3) uprawnienie uzupełniające w jednostce:
 - a) nie wykonuje czynności lotniczych wynikających z tego uprawnienia uzupełniającego w jednostce, z wyjątkiem sytuacji, gdy jest zapewniany nadzór instruktora OJT, posiadającego odpowiednie ważne uprawnienie dla zapewnianej ATS,
 - b) może wykonywać czynności lotnicze związane z uprawnieniem uzupełniającym w jednostce, które nie stanowią przedmiotu zawieszenia;
- 4) OJTI – nie wykonuje czynności lotniczych wynikających z OJTI, jak również z OSTI;
- 5) uprawnienie uzupełniające w zakresie języka:
 - a) nie zapewnia ATS, nawet pod nadzorem instruktora OJT,
 - b) może wykonywać czynności lotnicze związane z OSTI, jeżeli takie uprawnienie posiada,
 - c) może wykonywać czynności lotnicze po ponownym zdaniu egzaminu sprawdzającego biegłość językową w zakresie określonym:
 - w art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 805/2011 – dla praktykantów-kontrolerów ruchu lotniczego i kontrolerów ruchu lotniczego,
 - w przepisach rozdziałów 10 i 11 – odpowiednio dla informatorów FIS i informatorów AFIS.

Rozdział 8

Szczegółowe warunki wydawania licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego, uprawnienia przyznawane i wpisywane do licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego oraz szczegółowe wymagania dla kandydata na praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego dotyczące szkolenia, kwalifikacji lotniczych w zakresie wiedzy i umiejętności

§ 47. Prezes Urzędu wydaje licencję praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego kandydatowi, który spełnił wymagania określone w art. 8 ust. 2 rozporządzenia nr 805/2011 oraz:

- 1) wykazał się biegłością językową w zakresie języka polskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym, poświadczoną odpowiednim dokumentem;
- 2) zdał egzamin państwowy.

§ 48. Szczegółowe warunki i sposób prowadzenia szkolenia lotniczego w celu uzyskania licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego oraz uprawnień do niej wpisywanych określa część A załącznika II do rozporządzenia nr 805/2011.

§ 49. Po pomyślnym ukończeniu szkoleń, o których mowa w części A załącznika II do rozporządzenia nr 805/2011, ośrodek wystawia zaświadczenia, o których mowa w § 32 ust. 1 pkt 1 i 2, uprawniające kandydata do przystąpienia odpowiednio do części teoretycznej lub praktycznej egzaminu państwowego.

§ 50. Kandydat ubiegający się o licencję praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego podczas:

- 1) teoretycznego egzaminu państwowego wykazuje się wiedzą z przedmiotów określonych w części A załącznika II do rozporządzenia nr 805/2011 w zakresie:
 - a) minimum programowego szkolenia podstawowego oraz
 - b) minimum programowego szkolenia w zakresie uprawnienia, w celu uzyskania którego był szkolony – zamieszczonych w Specyfikacji EUROCONTROL;
- 2) praktycznego egzaminu państwowego wykazuje, że posiada umiejętności wykonania czynności określonych w minimum programowym do szkolenia w zakresie uprawnienia, w celu uzyskania którego był szkolony, zamieszczonych w Specyfikacji EUROCONTROL.

§ 51. Do licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego mogą być wpisane uprawnienia, o których mowa w art. 10 ust. 1 rozporządzenia nr 805/2011.

§ 52. 1. Uprawnienie uzupełniające w zakresie języka wpisywane do licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego:

- 1) wpisuje się w odniesieniu do języka polskiego i języka angielskiego;
- 2) jest ważne przez okres, o którym mowa w art. 13 ust. 6 rozporządzenia 805/2011.

2. Uprawnienie uzupełniające w zakresie języka polskiego na poziomie 6 biegłym może być wpisane do licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego na podstawie:

- 1) świadectwa dojrzałości, po zdaniu egzaminu maturalnego w języku polskim, oraz
- 2) wykazania się w trakcie części praktycznej egzaminu państwowego biegłością językową na poziomie 6 biegłym w zakresie frazeologii lotniczej i zrozumiałej komunikacji.

Rozdział 9

Szczegółowe warunki wydawania licencji kontrolera ruchu lotniczego, uprawnienia przyznawane i wpisywane do licencji kontrolera ruchu lotniczego oraz szczegółowe wymagania dla kandydata na kontrolera ruchu lotniczego, dotyczące szkolenia, kwalifikacji lotniczych w zakresie wiedzy, umiejętności i praktyki

§ 53. Licencję kontrolera ruchu lotniczego wydaje się kandydatowi, który spełnił wymagania określone w art. 9 ust. 3 rozporządzenia nr 805/2011 oraz:

- 1) wykazał się biegłością językową w zakresie języka polskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym;
- 2) zdał część praktyczną egzaminu państwowego na stanowisku operacyjnym.

§ 54. Szczegółowe warunki i sposób prowadzenia szkolenia lotniczego w celu uzyskania licencji kontrolera ruchu lotniczego oraz uprawnień do niej wpisywanych określa część B załącznika II do rozporządzenia nr 805/2011.

§ 55. Kandydat ubiegający się o licencję kontrolera ruchu lotniczego lub kontroler ruchu lotniczego ubiegający się o wydanie dodatkowego uprawnienia:

- 1) w pierwszej części egzaminu praktycznego wykazuje, odpowiednio do rodzaju służby, że posiada wiedzę w zakresie:
 - a) struktury przestrzeni powietrznej, a w przypadku szkolenia w celu uzyskania uprawnienia kontroli lotniska również charakterystyki lotniska, jego instrukcji operacyjnej, służb pomocniczych i systemu łączności,
 - b) stosowanych przepisów, procedur i źródeł informacji,
 - c) procedur współdziałania z organami ruchu lotniczego sąsiadujących przestrzeni powietrznych lub lotnisk,
 - d) urządzeń radionawigacyjnych,
 - e) urządzeń kontroli ruchu lotniczego, ich charakterystyk operacyjnych i wykorzystywania,
 - f) terenu, jego rzeźby, pokrycia, w tym przeszkód lotniczych i punktów orientacyjnych,
 - g) charakterystyki ruchu lotniczego, a w przypadku szkolenia w zakresie kontroli zbliżania i obszaru również strumienia ruchu lotniczego,
 - h) cech klimatologicznych i charakterystycznych zjawisk pogodowych,
 - i) bezpieczeństwa, ochrony i zarządzania sytuacjami kryzysowymi,
 - j) planów awaryjnych i działań poszukiwawczo-ratowniczych,
 - k) innych lokalnych uwarunkowań wykonywania czynności kontrolera ruchu lotniczego;
- 2) w drugiej części egzaminu praktycznego wykazuje, że posiada, nabyte podczas szkolenia prowadzonego na symulatorze i na stanowisku operacyjnym kontrolera ruchu lotniczego, umiejętności określone w Specyfikacji EUROCONTROL, odnoszące się do uprawnienia, o które się ubiega.

§ 56. 1. Minimalne normy czasowe oraz ilościowe szkolenia praktycznego na stanowisku operacyjnym kontrolera ruchu lotniczego wynoszą:

- 1) 90 godzin albo 1 miesiąc dla uprawnienia:
 - a) kontroli lotniska wizualnej – ADV (Aerodrome Control Visual),
 - b) kontroli lotniska instrumentalnej – ADI (Aerodrome Control Instrument)– w zależności od tego, który z tych wymiarów czasu oznacza dłuższy rzeczywisty czas szkolenia;
- 2) 180 godzin albo 3 miesiące dla uprawnienia:
 - a) kontroli zbliżania proceduralnej – APP (Approach Control Procedural),
 - b) kontroli zbliżania radarowej – APS (Approach Control Surveillance), w tym co najmniej 25 podejść do lądowania statku powietrznego przy jego wektorowaniu z zastosowaniem wskaźnika radarowego pozycji w płaszczyźnie poziomej – PPI (Plan Position Indicator),
 - c) kontroli obszaru proceduralnej – ACP (Area Control Procedural),
 - d) kontroli obszaru radarowej – ACS (Area Control Surveillance)– w zależności od tego, który z tych wymiarów czasu oznacza dłuższy rzeczywisty czas szkolenia;
- 3) 200 kontroli precyzyjnego podejścia do lądowania statku powietrznego za pomocą radaru podejścia precyzyjnego dla uprawnienia uzupełniającego kontroli podejścia za pomocą radaru podejścia precyzyjnego – PAR (Precision Approach Radar), z których nie więcej niż 100 może być wykonanych na symulatorze; co najmniej 50 z tych podejść precyzyjnych powinno być wykonanych w jednostce z wykorzystaniem urządzeń i systemów, których dotyczy uprawnienie.

2. Jeżeli istnieje potrzeba wydania równocześnie dwóch uprawnień wpisywanych do licencji kontrolera ruchu lotniczego, to minimalne normy czasowe oraz ilościowe szkolenia w jednostce dla każdego z tych uprawnień powinny zostać tak określone, aby wspólne elementy szkolenia nie powtarzały się. Łączne normy czasowe oraz ilościowe szkolenia dla dwóch uprawnień nie mogą być niższe od norm dotyczących uprawnienia o większych wymaganiach.

§ 57. Do licencji kontrolera ruchu lotniczego:

- 1) wpisuje się co najmniej jedno uprawnienie, o którym mowa w art. 10 ust. 1 rozporządzenia nr 805/2011, oraz uprawnienie, o którym mowa w art. 12 ust. 1 i art. 13 tego rozporządzenia;
- 2) mogą być wpisane uprawnienia, o których mowa w art. 11 ust. 1–3 i art. 14 rozporządzenia nr 805/2011, lub OSTI.

§ 58. 1. Uprawnienie uzupełniające w jednostce wydawane kontrolerowi ruchu lotniczego:

- 1) jest wpisywane do jego licencji w odniesieniu do uprawnień określonych w art. 10 ust. 1 lit. a, c i e rozporządzenia nr 805/2011 oraz uprawnień uzupełniających określonych w art. 11 ust. 1–3 rozporządzenia nr 805/2011,
 - 2) dla uprawnień kontroli obszaru może być wpisywane do jego licencji łącznie na wszystkie sektory bez względu na ich konfigurację, pod warunkiem że system pracy umożliwi pełnienie służby kontroli obszaru w jednej lokalizacji
- zgodnie z podziałem przestrzeni powietrznej dokonanej na podstawie zasad określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 121 ust. 5 ustawy i opublikowanych w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych w części Zbiór Informacji Lotniczych – AIP Polska.

2. Ocenę wiedzy i umiejętności kontrolera ruchu lotniczego, o której mowa w art. 12 ust. 3 lit. b rozporządzenia nr 805/2011, w celu przedłużenia uprawnienia uzupełniającego w jednostce dokonuje egzaminator państwowy co najmniej raz na 3 lata na podstawie przeprowadzonej części praktycznej egzaminu na stanowisku operacyjnym oraz na symulatorze – w zakresie sytuacji szczególnych, niebezpiecznych i kryzysowych.

3. Ważność uprawnienia uzupełniającego w jednostce kontrolera ruchu lotniczego jest uzależniona od odbycia, co najmniej raz na 3 lata, zatwierdzonego szkolenia uzupełniającego, o którym mowa w części C załącznika II do rozporządzenia nr 805/2011.

§ 59. W przypadku utworzenia nowego lotniska kontrolowanego i wyznaczenia związanych z nim części przestrzeni kontrolowanej lub dokonania zmian w podziale obszaru kontrolowanego, uprawnienia uzupełniające w jednostce dotyczące tych lotnisk i tych nowo utworzonych części przestrzeni powietrznej kontrolowanej wydaje się po zaliczeniu szkolenia w zakresie tych zmian, przeprowadzonego w ośrodku z wykorzystaniem symulatora, zgodnie ze specjalnym programem szkolenia, oraz po zdaniu części praktycznej egzaminu państwowego.

§ 60. 1. Uprawnienie uzupełniające w zakresie języka wpisywane do licencji kontrolera ruchu lotniczego:

- 1) wpisuje się w odniesieniu do języka polskiego i języka angielskiego;
- 2) jest ważne przez okres, o którym mowa w art. 13 ust. 6 rozporządzenia 805/2011.

2. Uprawnienie uzupełniające w zakresie języka polskiego na poziomie 6 biegłym może być wpisane do licencji kontrolera ruchu lotniczego na podstawie:

- 1) świadectwa dojrzałości, po zdaniu egzaminu maturalnego w języku polskim, oraz
- 2) wykazania się, w trakcie części praktycznej egzaminu państwowego, biegłością językową na poziomie 6 biegłym w zakresie frazeologii lotniczej i zrozumiałej komunikacji.

§ 61. OJTI może uzyskać kontroler ruchu lotniczego, który:

- 1) spełnia warunki określone w art. 14 ust. 2 rozporządzenia nr 805/2011, chyba że instytucja zapewniająca ATC określi dłuższe okresy posiadania licencji w odniesieniu do uprawnień i uprawnień uzupełniających;
- 2) posiada ważne uprawnienie uzupełniające w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego;
- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy;
- 4) zdał egzamin państwowy, podczas którego wykazał się wiedzą z zakresu minimum programowego określonego w załączniku nr 6 do rozporządzenia oraz umiejętnością przeprowadzania:
 - a) szkolenia symulatorowego, w tym umiejętnością określania zadań do wykonania przez szkolonego, stosownie do jego zaawansowania, przeprowadzania odprawy przed rozpoczęciem sesji szkoleniowej, w jej trakcie i po jej zakończeniu, oceny postępów i wyników szkolenia, umiejętnością wykorzystania możliwości programowych i dydaktycznych symulatora, rozpoznawania usterek w działaniu oraz znajomością zasad zachowania bezpieczeństwa podczas użytkowania symulatora,
 - b) szkolenia na stanowisku operacyjnym, w tym umiejętnością niedopuszczania do błędów zagrażających bezpieczeństwu i płynności ruchu lotniczego, właściwego korygowania skutków błędów popełnianych przez szkolonego, omawiania ze szkolonym jego postępów, oceny postępów i wyników szkolenia.

§ 62. 1. Ważność OJTI wpisywanego do licencji kontrolera ruchu lotniczego określona w art. 14 ust. 3 rozporządzenia nr 805/2011 może być przedłużona na następne 3 lata na podstawie przeprowadzonego przez egzaminatora państwowego sprawdzianu umiejętności w zakresie prowadzenia szkolenia.

2. Warunkiem przedłużenia ważności OJTI jest pomyślne ukończenie co najmniej raz na 5 lat szkolenia odświeżającego dla OJTI.

3. Przy pierwszym przedłużeniu ważności OJTI warunek, o którym mowa w ust. 2, nie musi być zachowany.

§ 63. 1. OSTI może uzyskać kandydat, który:

- 1) posiada licencję kontrolera ruchu lotniczego przez co najmniej 24 miesiące lub posiadał licencję kontrolera ruchu lotniczego z co najmniej jednym uprawnieniem oraz posiadał co najmniej 24 miesiące praktyki na stanowisku operacyjnym;
- 2) zdał egzamin państwowy, podczas którego wykazał się wiedzą z zakresu minimum programowego określonego w załączniku nr 6 do rozporządzenia i umiejętnościami w zakresie określonym w § 61 pkt 4 lit. a.

2. Kontroler ruchu lotniczego:

- 1) posiadający wpisane do swojej licencji ważne OJTI może ubiegać się o uzyskanie OSTI bez egzaminu;
- 2) którego OJTI utraciło ważność, uzyskuje OSTI na podstawie sprawdzianu umiejętności w trakcie części praktycznej egzaminu państwowego.

3. Ważność OSTI wpisywanego do licencji kontrolera ruchu lotniczego wynosi 3 lata i może być przedłużona na następne 3 lata na podstawie przeprowadzonego przez egzaminatora państwowego sprawdzianu wiedzy i umiejętności w zakresie prowadzenia szkolenia.

4. Warunkiem przedłużenia ważności OSTI jest pomyślne ukończenie co najmniej raz na 5 lat szkolenia odświeżającego dla OSTI.

5. Przy pierwszym przedłużeniu ważności OSTI warunek, o którym mowa w ust. 4, nie musi być zachowany.

6. W przypadku dłuższej niż 12 miesięcy przerwy w wykonywaniu czynności instruktora OST ponowne dopuszczenie do ich wykonywania może nastąpić po zaliczeniu sprawdzianu umiejętności przed instruktorem OJT lub instruktorem OST.

7. Wymóg, o którym mowa w ust. 6, nie dotyczy posiadacza OSTI, który posiada licencję z ważnym OJTI oraz ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie.

§ 64. 1. Warunkiem uzyskania przez kontrolera ruchu lotniczego dodatkowego uprawnienia do licencji jest:

- 1) posiadanie licencji kontrolera ruchu lotniczego;
- 2) posiadanie ważnego uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego;
- 3) posiadanie ważnego orzeczenia lotniczo-lekarskiego odpowiedniej klasy;
- 4) odbycie szkolenia w zakresie tego uprawnienia w ramach szkolenia wstępnego, o którym mowa w części A załącznika II do rozporządzenia nr 805/2011;
- 5) odbycie szkolenia w jednostce, o którym mowa w § 30 ust. 1 pkt 2;
- 6) zdanie egzaminu państwowego.

2. Zakres szkolenia praktycznego na symulatorze i na stanowisku operacyjnym dla dodatkowego uprawnienia może być, w zatwierdzonym programie szkolenia, zmniejszony odpowiednio do posiadanej dotychczasowej praktyki kontrolera ruchu lotniczego na analogicznych stanowiskach pracy.

3. Po pomyślnym ukończeniu przez kandydata szkolenia w zakresie dodatkowego uprawnienia ośrodek wystawia zaświadczenia, o których mowa w § 32 ust. 1 pkt 2 lub w § 36, uprawniające kandydata do przystąpienia odpowiednio do części teoretycznej lub praktycznej egzaminu państwowego.

§ 65. Warunkiem uzyskania przez kontrolera ruchu lotniczego dodatkowego uprawnienia uzupełniającego jest:

- 1) spełnienie wymagań określonych w § 64 ust. 1 pkt 1–3 i 5;
- 2) posiadanie ważnego uprawnienia, właściwego dla dodatkowego uprawnienia uzupełniającego;
- 3) zdanie części praktycznej egzaminu państwowego.

§ 66. Warunkiem uzyskania przez kontrolera ruchu lotniczego dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce jest:

- 1) spełnienie wymagań określonych w § 64 ust. 1 pkt 1–3 i 5;
- 2) posiadanie ważnego uprawnienia, uprawnienia uzupełniającego oraz uprawnienia uzupełniającego w innej jednostce, właściwego dla dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce;
- 3) zdanie części praktycznej egzaminu państwowego.

§ 67. 1. Kontrolerowi ruchu lotniczego nie wydaje się licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego, jeżeli w celu uzyskania dodatkowych uprawnień, o których mowa w § 64–66, ma odbyć szkolenie w jednostce. W takim przypadku funkcję licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego pełni licencja kontrolera ruchu lotniczego.

2. Zakres szkolenia praktycznego na stanowisku operacyjnym dla dodatkowych uprawnień, o których mowa w § 65 i 66, może być, w zatwierdzonym indywidualnym planie szkolenia, zmniejszony odpowiednio do posiadanej dotychczasowej praktyki kontrolera ruchu lotniczego na analogicznych stanowiskach pracy.

3. Po pomyślnym ukończeniu szkolenia w zakresie dodatkowych uprawnień, o których mowa w § 65 i 66, ośrodek wystawia zaświadczenie o ukończeniu szkolenia w jednostce.

Rozdział 10

Szczegółowe warunki wydawania świadectwa FIS, uprawnienia przyznawane i wpisywane do świadectwa FIS oraz szczegółowe wymagania dla kandydata na informatora FIS, dotyczące szkolenia, kwalifikacji lotniczych w zakresie wiedzy, umiejętności i praktyki

§ 68. Świadectwo FIS wydaje się kandydatowi, który:

- 1) spełnił wymagania określone w art. 95 ust. 3 pkt 8 ustawy;
- 2) pomyślnie ukończył szkolenie wstępne;
- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy;
- 4) wykazał się biegłością językową w zakresie języka polskiego i języka angielskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym;
- 5) zdał egzamin państwowy.

§ 69. W programach szkolenia wstępnego, według których są szkoleni kandydaci ubiegający się o świadectwo FIS, uwzględnia się co najmniej minimum programowe do szkolenia kandydatów ubiegających się o świadectwo FIS i uprawnienia do niego wpisywane, które określa załącznik nr 7 do rozporządzenia.

§ 70. Kandydat ubiegający się o świadectwo FIS:

- 1) w części teoretycznej egzaminu państwowego wykazuje się wiedzą w zakresie przedmiotów określonych w minimum programowym,
 - 2) w części praktycznej egzaminu państwowego wykazuje, że posiada umiejętności wykonania czynności określonych w minimum programowym do szkolenia w zakresie uprawnienia, do którego był szkolony
- określonym w załączniku nr 7 do rozporządzenia.

§ 71. Przy pierwszym wydaniu świadectwa FIS wpisuje się do niego co najmniej:

- 1) uprawnienie FIS lub uprawnienie RIS, w zakresie których było prowadzone szkolenie;
- 2) uprawnienie uzupełniające w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego.

§ 72. 1. Wydane świadectwo FIS zachowuje ważność, o ile w terminie do 3 miesięcy od dnia wydania świadectwa jego posiadacz rozpocznie szkolenie praktyczne na stanowisku operacyjnym w jednostce i zakończy to szkolenie w terminie do 24 miesięcy od dnia wydania świadectwa.

2. Jeżeli warunek, o którym mowa w ust. 1, nie zostanie spełniony, ważność posiadanego świadectwa FIS przywraca się, jeżeli informator FIS:

- 1) wystąpi z wnioskiem do Prezesa Urzędu o przywrócenie ważności świadectwa FIS;
- 2) podda się sprawdzianowi wiedzy i umiejętności przed egzaminatorem państwowym;
- 3) który nie zaliczy z wynikiem pozytywnym sprawdzianu wiedzy i umiejętności, o którym mowa w pkt 2, pomyślnie ukończy szkolenie doszkalające w zakresie wynikającym z przeprowadzonego sprawdzianu, potwierdzone odpowiednim zaświadczeniem oraz podda się sprawdzianowi wiedzy i umiejętności przed egzaminatorem państwowym.

3. Informator FIS, który rozpoczął szkolenie praktyczne na stanowisku operacyjnym w terminie, o którym mowa w ust. 1, lecz z powodu uzasadnionej przerwy w szkoleniu nie ukończył tego szkolenia w terminie 24 miesięcy od dnia wydania świadectwa kwalifikacji, po przywróceniu ważności świadectwa może kontynuować szkolenie w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce w zakresie określonym przez kierownika ośrodka, w którym jest prowadzone szkolenie.

4. Do świadectwa FIS, któremu przywrócono ważność, wpisuje się nową datę wydania.

5. Przy odbiorze świadectwa FIS, któremu przywrócono ważność, informator FIS zwraca Prezesowi Urzędu dokument świadectwa, które utraciło ważność.

§ 73. Kandydat do szkolenia w jednostce, o którym mowa w § 30 ust. 1 pkt 2, powinien posiadać:

- 1) świadectwo FIS;
- 2) ważne uprawnienie w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym, zarówno w zakresie frazeologii lotniczej, jak i zrozumiałej komunikacji, poświadczone odpowiednim dokumentem;
- 3) ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy.

§ 74. 1. Informator FIS w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce w pierwszej części (teoretycznej) egzaminu praktycznego wykazuje, że posiada wiedzę charakterystyczną dla konkretnego sektora FIS, w zakresie którego ubiega się o to uprawnienie, a w szczególności wiedzę na temat:

- 1) lokalnych zasad, porozumień i procedur obowiązujących na stanowisku operacyjnym, w tym procedur dotyczących koordynacji między informatorem FIS a informatorami AFIS na lotniskach niekontrolowanych i koordynacji z przyległymi ATC oraz komórką zarządzania przestrzenią powietrzną AMC (Airspace Management Cell);
- 2) charakteru lokalnego ruchu lotniczego, w tym rozmieszczenia lotnisk kontrolowanych, lotnictwa państwowego oraz niekontrolowanych, na których jest zapewniana AFIS;
- 3) rozmieszczenia i granic obszarów i stref wydzielonych w rejonie odpowiedzialności sektora FIS;
- 4) ukształtowania terenu, przeszkód terenowych oraz charakterystycznych punktów orientacyjnych w rejonie odpowiedzialności sektora FIS;
- 5) urzędzeń radionawigacyjnych;
- 6) wpływu znaczących lokalnych cech charakterystycznych pogody na zapewnianie FIS;
- 7) lokalnych procedur alarmowania służb ratowniczych.

2. Informator FIS w drugiej części egzaminu praktycznego wykazuje, że posiada umiejętność:

- 1) oceny zdadności do zapewniania FIS stanowiska operacyjnego oraz jego wyposażenia, w tym urzędzeń radiolokacyjnych, radiostacji lotniczej oraz środków łączności z innymi organami ATS, służbą meteorologiczną i służbami ratowniczymi:
 - a) przed przystąpieniem do wykonywania czynności informatora FIS,
 - b) podczas bieżącej pracy na stanowisku operacyjnym,
 - c) podczas działań w przypadku wystąpienia usterek w pracy tych urzędzeń;

- 2) posługiwania się urządzeniami radiolokacyjnymi, włącznie z przydzielaniem kodów transpondera;
- 3) posługiwania się urządzeniami łączności wraz z urządzeniami pomocniczymi;
- 4) bieżącej kontroli zdadności wyposażenia stanowiska pracy, wykrywania usterek i postępowania w razie ich wystąpienia;
- 5) pozyskiwania i przetwarzania danych niezbędnych do zapewniania FIS, a w szczególności dotyczących:
 - a) ruchu lotniczego,
 - b) wykorzystania przestrzeni powietrznej,
 - c) warunków atmosferycznych,
 - d) lokalnych porozumień i procedur obowiązujących na stanowisku operacyjnym;
- 6) współdziałania:
 - a) ze służbami ratowniczymi,
 - b) ze służbą lub organem zapewniającym informacje meteorologiczne,
 - c) z właściwymi terytorialnie informatorami AFIS w zakresie wymiany informacji o aktywności lotniczej i innych ważnych informacji lotniczych,
 - d) z komórką zarządzania przestrzenią powietrzną na poziomie taktycznym w zakresie aktywacji i dezaktywacji elementów przestrzeni powietrznej oraz ograniczeń w rejonie odpowiedzialności sektora FIS,
 - e) z ATC w zakresie wymiany informacji powietrznej oraz przekazywania zezwoleń kontroli i innych ważnych informacji lotniczych;
- 7) wykonywania czynności informatora FIS, z zastosowaniem ustalonych procedur i instrukcji operacyjnych, a w szczególności:
 - a) prowadzenia korespondencji radiotelefonicznej z zachowaniem następujących wymagań:
 - stosowanie technik pracy z mikrofonem,
 - stosowanie wymowy we właściwym tempie i z prawidłową dykcją,
 - stosowanie frazeologii lotniczej,
 - posługiwanie się zrozumiałą komunikacją, gdy zakres przekazywanych informacji wykracza poza obowiązującą frazeologię,
 - b) odbioru informacji z różnych źródeł, ich analizy i przekazywania właściwym odbiorcom we właściwym czasie;
- 8) nadawania realizowanym zadaniom właściwego priorytetu.

§ 75. 1. Minimalne normy czasowe szkolenia praktycznego na stanowisku operacyjnym informatora FIS wynoszą 100 godzin na uprawnienie FIS lub uprawnienie RIS.

2. Jeżeli istnieje potrzeba wydania równocześnie dwóch uprawnień informatora FIS, to minimalne normy czasowe szkolenia w jednostce dla każdego z tych uprawnień powinny zostać tak określone, aby wspólne elementy szkolenia nie powtarzały się. Łączne normy czasowe szkolenia dla dwóch uprawnień powinny być odpowiednio wyższe od norm określonych w ust. 1.

§ 76. Do świadectwa FIS mogą być wpisane:

- 1) uprawnienie FIS lub uprawnienie RIS;
- 2) uprawnienia uzupełniające w jednostce;
- 3) uprawnienia uzupełniające w zakresie języka;
- 4) OJTI;
- 5) OSTI.

§ 77. 1. Informator FIS niemający wpisanego do świadectwa FIS ważnego uprawnienia uzupełniającego w jednostce jest uprawniony do zapewniania FIS pod nadzorem OJTI.

2. Informator FIS wykonuje czynności lotnicze wyłącznie w zakresie wynikającym:

- 1) ze świadectwa kwalifikacji, z uwzględnieniem ograniczeń do niego wpisanych;
- 2) z ważnych uprawnień, o których mowa w § 76, wpisanych do świadectwa kwalifikacji.

§ 78. Uprawnienie uzupełniające w jednostce potwierdza, że posiadacz świadectwa FIS ma wiedzę i umiejętności do zapewniania służby ruchu lotniczego dla określonego sektora FIS w ramach odpowiedzialności organu służb ruchu lotniczego.

§ 79. 1. Zgodnie z podziałem przestrzeni powietrznej dokonany zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 121 ust. 5 ustawy i opublikowanym w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych w części Zbiór Informacji Lotniczych Polska – AIP Polska, uprawnienie uzupełniające w jednostce wydawane informatorowi FIS jest wpisywane do świadectwa kwalifikacji w odniesieniu do uprawnień FIS i RIS.

2. Ważność uprawnienia uzupełniającego w jednostce wynosi 3 lata i może być przedłużona na następne 3 lata na podstawie przeprowadzonego przez egzaminatora państwowego sprawdzianu umiejętności na stanowisku operacyjnym, jeżeli jednostka wykaże przed Prezesem Urzędu, że informator FIS, zgodnie z ustanowionym przez ośrodek programem utrzymania wiedzy i umiejętności w jednostce:

- 1) pracował na stanowisku operacyjnym co najmniej minimalną, ustaloną proporcjonalnie do natężenia ruchu, rozliczaną w okresie trzymiesięcznym, liczbę godzin;
- 2) co najmniej raz na 3 lata uczestniczył w zatwierdzonym przez Prezesa Urzędu szkoleniu dla przypomnienia zdobytych wiadomości, szkoleniu w sytuacjach szczególnych i niebezpiecznych oraz, w uzasadnionych przypadkach, w szkoleniu językowym;
- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy.

3. Oprócz wymogów określonych w ust. 2 program utrzymania wiedzy i umiejętności w jednostce:

- 1) zawiera procedurę utrzymania kompetencji po trzymiesięcznej lub dłuższej przerwie w świadczeniu służby;
- 2) określa minimalną liczbę godzin, jaką instruktor OJT powinien przepracować, aby utrzymać ważność uprawnienia uzupełniającego w jednostce, bez wliczania zadań szkoleniowych, która może być zmniejszona proporcjonalnie do czasu spędzonego na szkoleniu prowadzonym na stanowiskach operacyjnych;
- 3) podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Urzędu.

§ 80. 1. Jednostki prowadzą rejestry dotyczące liczby godzin faktycznie przepracowanych w sektorach dla każdego posiadacza świadectwa kwalifikacji pracującego w danej jednostce, a dane te są udostępniane na żądanie Prezesowi Urzędu i informatorom FIS ujętym w tym rejestrze.

2. W przypadku dłuższej niż 12 miesięcy przerwy w korzystaniu z uprawnienia uzupełniającego w jednostce, ponowne dopuszczenie do korzystania z tego uprawnienia może nastąpić po realizacji, z pozytywnym wynikiem, planu szkoleń w jednostce oraz po zdaniu części praktycznej egzaminu państwowego.

§ 81. Informator FIS, który nie wykonywał czynności związanych z posiadaniem uprawnieniem przez okres czterech kolejnych lat, może rozpocząć szkolenie w jednostce dotyczące tego uprawnienia wyłącznie po poddaniu się ocenie, czy spełnia warunki określone do wydania uprawnienia, oraz po spełnieniu wymagań szkoleniowych wynikających z tej oceny.

§ 82. 1. Kandydat na informatora FIS lub informator FIS ubiegający się o uprawnienie uzupełniające w zakresie języka wykazuje się biegłością językową w zakresie frazeologii lotniczej i zrozumiałej komunikacji, w tym:

- 1) skutecznie porozumiewa się wyłącznie za pomocą głosu (telefon/radiotelefon) oraz w sytuacjach kontaktu osobistego;
- 2) dokładnie i precyzyjnie porozumiewa się w zakresie powszechnych, konkretnych i związanych z pracą tematów;
- 3) wykorzystuje właściwe strategie komunikacyjne w celu wymiany komunikatów oraz ich rozpoznawania, a także wyjaśnienia nieporozumienia w kontekście ogólnym lub związanym z pracą;
- 4) pomyślnie i z odpowiednią łatwością radzi sobie z wyzwaniem językowymi powstałymi w wyniku komplikacji lub nieoczekiwanych obrotów zdarzeń, które występują w rutynowych sytuacjach w pracy lub wymiany informacji w tym zakresie;
- 5) mówi dialektem lub z akcentem, który jest zrozumiały dla wspólnoty aeronautycznej.

2. Uprawnienie uzupełniające w zakresie języka wpisuje się do świadectwa FIS w odniesieniu do języka polskiego i języka angielskiego, które pozostaje ważne przez okres:

- 1) 3 lat – w przypadku kandydatów, którzy podczas egzaminu wykazali się biegłością językową na poziomie 4 operacyjnym;
- 2) 6 lat – w przypadku kandydatów, którzy podczas egzaminu wykazali się biegłością językową na poziomie 5 rozszerzonym;
- 3) bezterminowo – w przypadku kandydatów, którzy podczas egzaminu wykazali się biegłością językową na poziomie 6 biegłym.

3. Uprawnienie uzupełniające w zakresie języka polskiego na poziomie 6 biegłym może być wpisane do świadectwa FIS na podstawie:

- 1) świadectwa dojrzałości, po zdaniu egzaminu maturalnego w języku polskim, oraz
- 2) wykazania się w trakcie części praktycznej egzaminu państwowego biegłością językową na poziomie 6 biegłym w zakresie frazeologii lotniczej i zrozumiałej komunikacji.

§ 83. OJTI może uzyskać informator FIS, który:

- 1) posiada ważne świadectwo FIS z wpisanym co najmniej jednym uprawnieniem oraz bezpośrednio przed ubieganiem się o OJTI:
 - a) przez co najmniej 2 lata wykonywał czynności wynikające z posiadanego świadectwa kwalifikacji, oraz
 - b) przez co najmniej 2 lata wykonywał czynności wynikające z posiadanego świadectwa kwalifikacji w odniesieniu do uprawnienia, którego dotyczy szkolenie;
- 2) posiada ważne uprawnienie uzupełniające w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego;
- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy;
- 4) odbył szkolenie teoretyczne i praktyczne potwierdzone zaświadczeniem, o którym mowa w § 39 ust. 3;
- 5) zdał egzamin państwowy, podczas którego wykazał się wiedzą z zakresu minimum programowego do szkolenia określonego w załączniku nr 6 do rozporządzenia, oraz umiejętnością:
 - a) szkolenia symulatorowego, w tym umiejętnością określania zadań do wykonania przez szkolonego, stosownie do jego zaawansowania, przeprowadzania odprawy przed rozpoczęciem sesji szkoleniowej, w jej trakcie i po jej zakończeniu, oceny postępów i wyników szkolenia, umiejętnością wykorzystania możliwości programowych i dydaktycznych symulatora, rozpoznawania usterek w jego działaniu oraz znajomością zasad zachowania bezpieczeństwa podczas użytkowania symulatora,
 - b) szkolenia na stanowisku operacyjnym, w tym umiejętnością niedopuszczania do błędów zagrażających bezpieczeństwu i płynności ruchu lotniczego, właściwego korygowania skutków błędów popełnianych przez szkolonego, omawiania ze szkolonym jego postępów, oceny postępów i wyników szkolenia.

§ 84. 1. Ważność OJTI wpisywanego do świadectwa FIS wynosi 3 lata i może być przedłużona na następne 3 lata na podstawie przeprowadzonego przez egzaminatora państwowego sprawdzianu umiejętności w zakresie prowadzenia szkolenia na stanowisku operacyjnym.

2. Warunkiem przedłużenia ważności OJTI, o którym mowa w ust. 1, jest pomyślne ukończenie raz na 5 lat szkolenia odświeżającego dla instruktorów OJT.

3. Przy pierwszym przedłużeniu ważności OJT, warunek, o którym mowa w ust. 2, nie musi być zachowany.

§ 85. 1. OSTI może uzyskać kandydat, który:

- 1) posiada lub posiadał świadectwo FIS z co najmniej jednym uprawnieniem oraz co najmniej 24 miesiące praktyki na stanowisku operacyjnym;
- 2) odbył szkolenie teoretyczne i praktyczne potwierdzone zaświadczeniem, o którym mowa w § 39 ust. 3;
- 3) podczas egzaminu państwowego wykazał się wiedzą z zakresu minimum programowego do szkolenia określonego w załączniku nr 6 do rozporządzenia i umiejętnością w zakresie określonym w § 61 pkt 4 lit. a.

2. Informator FIS:

- 1) posiadający wpisane do świadectwa FIS ważne OJTI może ubiegać się o uzyskanie OSTI bez egzaminu;
- 2) którego OJTI wpisane do świadectwa FIS utraciło ważność na skutek przerwy w wykonywaniu czynności instruktora OJT, uzyskuje OSTI na podstawie sprawdzianu umiejętności w trakcie części praktycznej egzaminu państwowego.

3. Ważność OSTI wpisywanego do świadectwa FIS wynosi 3 lata i może być przedłużona na następne 3 lata na podstawie przeprowadzonego przez egzaminatora państwowego sprawdzianu umiejętności w zakresie prowadzenia szkolenia na symulatorze.

4. Warunkiem przedłużenia ważności OSTI, o którym mowa w ust. 3, jest pomyślne ukończenie raz na 5 lat szkolenia odświeżającego dla instruktorów OST.

5. Przy pierwszym przedłużeniu ważności OSTI warunek, o którym mowa w ust. 4, nie musi być zachowany.

6. W przypadku dłuższej niż 12 miesięcy przerwy w wykonywaniu czynności instruktora OST ponowne dopuszczenie do ich wykonywania może nastąpić po zaliczeniu sprawdzianu umiejętności przed instruktorem OJT.

7. Wymóg, o którym mowa w ust. 6, nie dotyczy posiadacza OSTI, który posiada świadectwo FIS z ważnym OJTI oraz ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie.

§ 86. 1. Warunkiem uzyskania przez informatora FIS dodatkowego uprawnienia do świadectwa FIS jest:

- 1) posiadanie świadectwa FIS;
- 2) posiadanie ważnego uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego;
- 3) posiadanie ważnego orzeczenia lotniczo-lekarskiego odpowiedniej klasy;
- 4) w ramach szkolenia wstępnego odbycie szkolenia w zakresie tego uprawnienia według programu szkolenia uwzględniającego co najmniej minimum programowe do szkoleń określone w załączniku nr 7 do rozporządzenia;
- 5) odbycie szkolenia w jednostce, o którym mowa w § 30 ust. 1 pkt 2;
- 6) zdanie egzaminu państwowego.

2. Po pomyślnym ukończeniu przez kandydata szkolenia w zakresie dodatkowego uprawnienia ośrodek wystawia zaświadczenia, o których mowa w § 32 ust. 1 pkt 2 lub w § 36, uprawniające kandydata do przystąpienia odpowiednio do części teoretycznej lub praktycznej egzaminu państwowego.

§ 87. 1. Warunkiem uzyskania przez informatora FIS dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce do świadectwa FIS jest:

- 1) spełnienie wymagań, o których mowa w § 86 ust. 1 pkt 1–3 i 5;
- 2) posiadanie takiego samego ważnego uprawnienia oraz uprawnienia uzupełniającego w innej jednostce;
- 3) zdanie części praktycznej egzaminu państwowego.

2. Po pomyślnym ukończeniu szkolenia w zakresie dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce, ośrodek wystawia zaświadczenie o ukończeniu szkolenia w jednostce.

§ 88. W przypadku szkolenia kandydata posiadającego świadectwo FIS w celu uzyskania dodatkowego uprawnienia lub dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce, zakresy szkolenia praktycznego na stanowisku operacyjnym mogą być, w zatwierdzonym indywidualnym planie szkolenia, zmniejszone odpowiednio do posiadanej dotychczasowej praktyki informatora FIS na analogicznych stanowiskach pracy.

§ 89. W przypadku dokonania zmian w podziale granic sektorów FIS, uprawnienie uzupełniające w jednostce dotyczące nowo utworzonych części przestrzeni wydaje się po zaliczeniu szkolenia w zakresie tych zmian, przeprowadzonego w ośrodku z wykorzystaniem symulatora, zgodnie ze specjalnym programem szkolenia, oraz po zdaniu części praktycznej egzaminu państwowego.

Rozdział 11

Szczegółowe warunki wydawania świadectwa AFIS, uprawnienia przyznawane i wpisywane do świadectwa AFIS oraz szczegółowe wymagania dla kandydata na informatora AFIS dotyczące szkolenia, kwalifikacji lotniczych w zakresie wiedzy, umiejętności i praktyki

§ 90. 1. Świadectwo AFIS wydaje się kandydatowi, który:

- 1) spełnił wymagania określone w art. 95 ust. 3 pkt 9 ustawy;
- 2) pomyślnie ukończył szkolenie wstępne;
- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy;
- 4) wykazał się biegłością językową w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym, z zastrzeżeniem ust. 2;
- 5) zdał egzamin państwowy.

2. Wymóg znajomości języków, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, może być ograniczony jedynie do języka polskiego, pod warunkiem że kandydat był szkolony do zapewniania AFIS wyłącznie w języku polskim.

§ 91. Program szkolenia wstępnego, według którego są szkoleni kandydaci ubiegający się o świadectwo AFIS, uwzględnia co najmniej minimum programowe do szkoleń kandydatów ubiegających się o świadectwo AFIS, które określa załącznik nr 7 do rozporządzenia.

§ 92. Kandydat ubiegający się o świadectwo AFIS:

- 1) w części teoretycznej egzaminu państwowego wykazuje się wiedzą w zakresie przedmiotów określonych w minimum programowym do szkoleń kandydatów ubiegających się o świadectwo AFIS,
- 2) w części praktycznej egzaminu państwowego wykazuje, że posiada umiejętności wykonania czynności określonych w minimum programowym do szkoleń kandydatów ubiegających się o świadectwo AFIS

– które określa załącznik nr 7 do rozporządzenia.

§ 93. Przy pierwszym wydaniu do świadectwa AFIS wpisuje się co najmniej uprawnienie uzupełniające w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego.

§ 94. 1. Do świadectwa AFIS stosuje się wymogi określone w § 72 ust. 1, 2, 4 i 5.

2. Informator AFIS, który rozpoczął szkolenie praktyczne na stanowisku operacyjnym w terminie, o którym mowa w § 72 ust. 1, lecz z powodu uzasadnionej przerwy w szkoleniu nie ukończył tego szkolenia w terminie 24 miesięcy od dnia wydania świadectwa, po przywróceniu ważności świadectwa, może kontynuować szkolenie w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce w zakresie określonym przez prowadzącego szkolenie.

§ 95. Kandydat do szkolenia w jednostce powinien posiadać:

- 1) świadectwo AFIS;
- 2) ważne uprawnienie w zakresie języka polskiego i angielskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym, zarówno w zakresie frazeologii lotniczej, jak i zrozumiałej komunikacji, poświadczone odpowiednim dokumentem, z zastrzeżeniem § 90 ust. 2;
- 3) ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy.

§ 96. 1. Informator AFIS w pierwszej części egzaminu praktycznego wykazuje, że posiada wiedzę charakterystyczną dla lotniska, w odniesieniu do którego ubiega się o uprawnienie uzupełniające w jednostce, co najmniej w zakresie:

- 1) lokalnych zasad i procedur obowiązujących na lotnisku;
- 2) charakteru lokalnego ruchu lotniczego;
- 3) ukształtowania terenu, przeszkód terenowych oraz charakterystycznych punktów orientacyjnych w promieniu 50 km od lotniska;

- 4) lokalnych urządzeń radionawigacyjnych i wzrokowych pomocy nawigacyjnych – VAN (Visual Aids for Navigation);
- 5) procedur w zakresie koordynacji pomiędzy AFIS a właściwym terytorialnie ośrodkiem FIS;
- 6) danych dotyczących raportów meteorologicznych i wpływu znaczących lokalnych cech charakterystycznych pogody na zapewnianie AFIS;
- 7) lokalnych procedur alarmowania służb ratowniczych.

2. Informator AFIS w drugiej części egzaminu praktycznego wykazuje, że posiada umiejętności niezbędne do:

- 1) oceny zdadności stanowiska operacyjnego oraz jego wyposażenia do zapewniania AFIS, w tym radiostacji lotniczej oraz środków łączności z innymi ATS, służbą meteorologiczną, służbami ratowniczymi oraz służbami utrzymania lotniska:
 - a) przed przystąpieniem do wykonywania czynności informatora AFIS,
 - b) podczas bieżącej pracy na stanowisku operacyjnym,
 - c) podczas działań w przypadku wystąpienia usterek w pracy urządzeń łączności;
- 2) posługiwania się urządzeniami łączności wraz z urządzeniami pomocniczymi oraz wzrokowymi pomocami nawigacyjnymi – VAN;
- 3) pozyskiwania danych niezbędnych do zapewniania AFIS, dotyczących co najmniej:
 - a) ruchu lotniczego,
 - b) wykorzystania przestrzeni powietrznej,
 - c) warunków atmosferycznych,
 - d) lokalnych porozumień i procedur ruchu lotniczego dotyczących lotniska lub części przestrzeni powietrznej, w odniesieniu do których będzie wykonywał czynności informatora służby informacji;
- 4) współdziałania:
 - a) ze służbami utrzymania i eksploatacji lotniska,
 - b) ze służbami ratowniczymi,
 - c) ze służbą meteorologiczną,
 - d) z właściwym terytorialnie ośrodkiem FIS, w zakresie wymiany informacji powietrznej i innych ważnych informacji lotniczych,
 - e) z komórką taktycznego zarządzania przestrzenią powietrzną w zakresie aktywacji i dezaktywacji elementów przestrzeni powietrznej oraz ograniczeń w tej przestrzeni,
 - f) z ATC w zakresie wymiany informacji powietrznej oraz przekazywania zezwoleń kontroli ruchu lotniczego i innych ważnych informacji lotniczych,
 - g) z załogami statków powietrznych przed lotem w zakresie przyjmowania planów lotów i przekazywania ich właściwym odbiorcom, udostępniania publikacji informacji lotniczej, dostarczania informacji pogodowych i innych ważnych informacji, niezbędnych do planowania i przeprowadzenia lotu informacji;
- 5) wykonywania czynności informatora AFIS z zastosowaniem ustalonych procedur i instrukcji operacyjnych, a w szczególności:
 - a) prowadzenia korespondencji radiotelefonicznej, z zachowaniem następujących standardów:
 - stosowanie technik pracy z mikrofonem,
 - wymowa we właściwym tempie i z prawidłową dykcją,
 - stosowanie frazeologii lotniczej,
 - zrozumiała komunikacja, gdy zakres przekazywanych informacji wykracza poza obowiązującą frazeologię,
 - b) odbioru informacji z różnych źródeł, ich analizy i przekazywania właściwym odbiorcom we właściwym czasie;
- 6) nadawania realizowanym zadaniom właściwego priorytetu.

§ 97. 1. Minimalna norma czasowa szkolenia praktycznego na stanowisku operacyjnym informatora AFIS wynosi 60 godzin.

2. Minimalna norma czasowa szkolenia osoby posiadającej licencję pilota z wpisanym uprawnieniem instruktorskim wynosi nie mniej niż 16 godzin, chyba że instruktor OJT AFIS zwiększy tę normę do 60 godzin.

§ 98. Do świadectwa AFIS, z uwzględnieniem § 93, można wpisać:

- 1) uprawnienie uzupełniające w jednostce;
- 2) uprawnienie uzupełniające w zakresie języka;
- 3) OJT;
- 4) OSTI.

§ 99. 1. Informator AFIS niemający wpisanego do świadectwa AFIS ważnego uprawnienia uzupełniającego w jednostce jest uprawniony do zapewniania AFIS pod nadzorem instruktora OJT.

2. Informator AFIS wykonuje czynności lotnicze wyłącznie w zakresie wynikającym:

- 1) ze świadectwa kwalifikacji, z uwzględnieniem ograniczeń do niego wpisanych;
- 2) z ważnych uprawnień, o których mowa w § 98, wpisanych do świadectwa kwalifikacji.

§ 100. 1. Uprawnienie uzupełniające w jednostce:

- 1) potwierdza, że posiadacz świadectwa AFIS ma wiedzę i umiejętności niezbędne do zapewniania ATS na określonym lotnisku niekontrolowanym w ramach odpowiedzialności organu ATS;
- 2) jest wpisywane do świadectwa AFIS, zgodnie z podziałem przestrzeni powietrznej dokonany zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 121 ust. 5 ustawy i opublikowanym w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych, w części Zbiór Informacji Lotniczych Polska – AIP Polska;
- 3) dla lotniska niekontrolowanego, na którym zgodnie z opublikowanym w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych, w części Zbiór Informacji Lotniczych – AIP Polska, jest zapewniana AFIS w języku polskim i angielskim, może być wpisane do świadectwa AFIS, pod warunkiem posiadania przez informatora AFIS ważnego uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego.

2. Ważność uprawnienia uzupełniającego w jednostce wynosi 3 lata i może być przedłużona na następne 3 lata na podstawie przeprowadzonego przez egzaminatora państwowego sprawdzianu umiejętności na stanowisku operacyjnym, jeżeli organ AFIS wykaże przed Prezesem Urzędu, że informator AFIS, zgodnie z ustanowionym przez organ AFIS programem utrzymania wiedzy i umiejętności w jednostce:

- 1) pracował na stanowisku operacyjnym co najmniej minimalną, ustaloną proporcjonalnie do natężenia ruchu, rozliczaną w okresie trzymiesięcznym, liczbę godzin;
- 2) co najmniej raz na 3 lata uczestniczył w zatwierdzonym przez Prezesa Urzędu szkoleniu dla przypomnienia zdobytych wiadomości, szkoleniu w sytuacjach szczególnych i niebezpiecznych oraz, w uzasadnionych przypadkach, w szkoleniu językowym;
- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy.

3. Oprócz wymogów określonych w ust. 2 program utrzymania wiedzy i umiejętności w jednostce:

- 1) zawiera procedurę utrzymania kompetencji po trzymiesięcznej lub dłuższej przerwie w świadczeniu służby;
- 2) określa minimalną liczbę godzin, jaką instruktor OJT powinien przepracować, aby utrzymać ważność uprawnienia uzupełniającego w jednostce, bez wliczania zadań szkoleniowych, która może być zmniejszona proporcjonalnie do czasu spędzonego na szkoleniu prowadzonym na stanowiskach operacyjnych;
- 3) podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Urzędu.

4. Jednostki prowadzą rejestry dotyczące liczby godzin faktycznie przepracowanych na stanowisku operacyjnym dla każdego informatora AFIS pracującego w danej jednostce, a dane te są udostępniane na żądanie Prezesowi Urzędu i informatorom AFIS ujętym w tym rejestrze.

5. W przypadku dłuższej niż 12 miesięcy przerwy w korzystaniu z uprawnienia uzupełniającego w jednostce ponowne dopuszczenie do korzystania z tego uprawnienia może nastąpić po ukończeniu, z pozytywnym wynikiem, planu szkoleń w jednostce oraz po zdaniu części praktycznej egzaminu państwowego.

§ 101. 1. Informator AFIS, który nie wykonywał czynności związanych z posiadaniem świadectwem AFIS przez cztery kolejne lata, może rozpocząć szkolenie w jednostce w celu przywrócenia ważności uprawnienia uzupełniającego w jednostce wyłącznie po poddaniu się ocenie, czy spełnia warunki określone do wydania świadectwa AFIS w zakresie wiedzy i umiejętności, oraz po spełnieniu wymagań szkoleniowych wynikających z tej oceny.

2. Oceny wiedzy i umiejętności, o których mowa w ust. 1, dokonuje ośrodek.

§ 102. 1. Z zastrzeżeniem § 90 ust. 2, kandydat na informatora AFIS ubiegający się o uprawnienie uzupełniające w zakresie języka lub informator AFIS ubiegający się o przedłużenie lub przywrócenie uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka wykazuje się biegłością językową w zakresie frazeologii lotniczej i zrozumiałej komunikacji na zasadach określonych w § 82 ust. 1.

2. W odniesieniu do ważności uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka wpisywanego do świadectwa AFIS stosuje się § 82 ust. 2.

3. Uprawnienie uzupełniające w zakresie języka polskiego na poziomie 6 biegłym może być wpisane do świadectwa AFIS na warunkach określonych w § 82 ust. 3.

§ 103. OJTI może uzyskać informator AFIS, który:

- 1) posiada świadectwo AFIS z wpisaniem co najmniej jednym uprawnieniem uzupełniającym w jednostce oraz bezpośrednio przed ubieganiem się o OJTI przez co najmniej dwa lata wykonywał czynności wynikające z posiadanego świadectwa kwalifikacji w odniesieniu do uprawnienia uzupełniającego w jednostce, którego dotyczy szkolenie;
- 2) posiada ważne uprawnienie uzupełniające w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego, z zastrzeżeniem § 90 ust. 2;
- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy;
- 4) odbył szkolenie teoretyczne i praktyczne potwierdzone zaświadczeniem, o którym mowa w § 39 ust. 3;
- 5) zdał egzamin państwowy, podczas którego wykazał się wiedzą z zakresu minimum programowego do szkolenia określonego w załączniku nr 6 do rozporządzenia oraz umiejętnościami, o których mowa w § 61 pkt 4.

§ 104. W odniesieniu do ważności OJTI wpisywanego do świadectwa AFIS oraz warunków przedłużenia jego ważności stosuje się § 84.

§ 105. 1. OSTI może uzyskać kandydat, który posiada lub posiadał świadectwo AFIS z co najmniej jednym uprawnieniem uzupełniającym w jednostce oraz co najmniej 24 miesiące praktyki na stanowisku operacyjnym.

2. W odniesieniu do pozostałych warunków uzyskania, okresu ważności i warunków utrzymania ważności OSTI wpisywanego do świadectwa AFIS stosuje się § 85 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 2–7.

§ 106. 1. Warunkiem uzyskania przez informatora AFIS dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce jest:

- 1) posiadanie świadectwa AFIS;
- 2) posiadanie ważnego uprawnienia uzupełniającego w innej jednostce;
- 3) posiadanie ważnego uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego, z zastrzeżeniem § 90 ust. 2;
- 4) posiadanie ważnego orzeczenia lotniczo-lekarskiego odpowiedniej klasy;
- 5) odbycie szkolenia w jednostce, o którym mowa w § 30 ust. 1 pkt 2;
- 6) zdanie części praktycznej egzaminu państwowego.

2. W odniesieniu do szkolenia kandydata posiadającego świadectwo AFIS w celu uzyskania nowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce § 88 stosuje się odpowiednio.

§ 107. 1. W przypadku utworzenia nowego lotniska niekontrolowanego i wyznaczenia związanej z nim części przestrzeni powietrznej niekontrolowanej, uprawnienie uzupełniające w jednostce dotyczące tego lotniska wydaje się po zaliczeniu szkolenia w zakresie uwarunkowań lokalnych i stosowania procedur obowiązujących w jednostce, przeprowadzanego w ośrodku z wykorzystaniem symulatora, zgodnie ze specjalnym programem szkolenia, oraz po zdaniu części praktycznej egzaminu państwowego.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do przedłużania ważności lub wznawiania uprawnienia uzupełniającego w jednostce dla lotniska niekontrolowanego, jeżeli zostało ono zamknięte dla ruchu lotniczego.

Rozdział 12

Przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe

§ 108. 1. Dokumenty wydane przed dniem wejścia w życie rozporządzenia zachowują ważność przez okres, na jaki zostały wydane.

2. Na wniosek kontrolera ruchu lotniczego albo praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego Prezes Urzędu dokonuje wymiany licencji i uprawnień do niej wpisanych, wydanych na podstawie rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 września 2003 r. w sprawie licencjonowania personelu lotniczego (Dz. U. Nr 165, poz. 1603, z późn. zm.⁴⁾), na odpowiednią licencję i uprawnienia wydane na zasadach określonych w rozdziale 2. Wniosek może być złożony najpóźniej w dniu upływu terminu ważności dotychczasowej licencji.

3. Osobie, która w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia posiada licencję informatora FIS z uprawnieniami FIS, RIS lub AFIS, wydaną na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w ust. 2, których ważność wygasła, Prezes Urzędu, na jej wniosek złożony w terminie 48 miesięcy od dnia upływu terminu ważności tych uprawnień, dokonuje wymiany licencji i uprawnień do niej wpisanych na odpowiednie świadectwo kwalifikacji i uprawnienia określone w rozdziałach 10 i 11, przy czym:

- 1) do świadectwa FIS przepisuje się uprawnienia FIS i RIS oraz oznaczenie sektora, jako uprawnienie uzupełniające w jednostce,
- 2) do świadectwa AFIS, na podstawie uprawnienia AFIS w licencji informatora FIS, przepisuje się oznaczenie lokalizacji, o którym mowa w pkt 1.9 tomu II Załącznika 10 do Konwencji o międzynarodowym lotnictwie cywilnym (Dz. Urz. ULC z 2012 r. poz. 127), jako uprawnienie uzupełniające w jednostce

– z zachowaniem terminu ważności, na jaki uprawnienia te zostały wydane.

4. Osobie, która w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia posiadała ważną licencję informatora FIS z ważnymi uprawnieniami FIS, RIS lub AFIS, wydaną na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w ust. 2, Prezes Urzędu, na jej wniosek złożony do dnia upływu terminu ważności licencji, dokonuje wymiany licencji i uprawnień do niej wpisanych na odpowiednie świadectwo kwalifikacji i uprawnienia określone w rozdziałach 10 i 11. Wymiany dokonuje się na zasadach określonych w ust. 3 pkt 1 i 2.

5. Do rubryki XIII świadectwa, o którym mowa w ust. 4, przepisuje się z licencji wpis o posługiwaniu się odpowiednio językiem polskim albo językiem polskim i angielskim. Do treści wpisu stosuje się odpowiednio § 118 ust. 2 albo ust. 3 pkt 2.

6. Świadectwa FIS i świadectwa AFIS wydane przed dniem wejścia w życie rozporządzenia podlegają wymianie na wniosek ich posiadacza na odpowiednie świadectwo zgodne ze wzorem określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia, w terminie 6 miesięcy od dnia jego wejścia w życie, przy czym do rubryki XIII przepisuje się z dotychczasowego świadectwa wpis o posługiwaniu się odpowiednio językiem polskim albo językiem polskim i angielskim. Do treści wpisu stosuje się odpowiednio § 118 ust. 2 albo ust. 3 pkt 2.

§ 109. 1. Uprawnienia wydane na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w § 108 ust. 2, ważne w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, których okres ważności wynosi 3 lata, mogą być przedłużane w okresie 12 miesięcy przed upływem terminów ich ważności i wznawiane przed upływem 6 miesięcy od dnia upływu terminów ich ważności.

2. Sprawdzenia wiedzy i umiejętności w celu przedłużenia uprawnień uzupełniających w jednostce wpisanych do ważnej licencji informatora FIS wydanej na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w § 108 ust. 2, dokonuje się zgodnie z przepisami § 22.

⁴⁾ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. Nr 70, poz. 632 i Nr 219, poz. 1867, z 2006 r. Nr 164, poz. 1160, z 2009 r. Nr 97, poz. 808 i Nr 113, poz. 942 oraz z 2010 r. Nr 165, poz. 1119.

3. W okresie 36 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia dopuszcza się wcześniejsze, niż określono w § 22 ust. 1, terminy przystąpienia do sprawdzenia wiedzy i umiejętności w celu przedłużenia ważności uprawnień uzupełniających w jednostce oraz OJTI i OSTI wpisanych do licencji kontrolerów ruchu lotniczego, wydanych na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w § 108 ust. 2.

§ 110. Osoba posiadająca świadectwo FIS lub świadectwo AFIS, która do dnia wejścia w życie rozporządzenia nie rozpoczęła szkolenia praktycznego na stanowisku operacyjnym w jednostce, może rozpocząć to szkolenie w terminie do 3 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia, bez konieczności przywracania ważności posiadanego świadectwa kwalifikacji.

§ 111. Do szkolenia kandydatów do świadectwa FIS lub świadectwa AFIS lub uprawnień do nich wpisywanych, które rozpoczęło się i nie zakończyło przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, stosuje się przepisy dotychczasowe.

§ 112. Zaświadczenia o ukończeniu szkoleń odbytych w ramach szkolenia wstępnego, wydane przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, stanowią podstawę do wydania świadectwa FIS lub świadectwa AFIS lub uprawnień do nich wpisywanych zgodnie z przepisami rozporządzenia przez okres 12 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia.

§ 113. 1. Ośrodki upoważnione w certyfikacie do prowadzenia szkolenia w celu uzyskania świadectwa FIS lub świadectwa AFIS mogą prowadzić szkolenia na podstawie dotychczasowych programów szkolenia, jednak nie dłużej niż przez okres 12 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia.

2. W okresie, o którym mowa w ust. 1, ośrodki opracują i przedstawią Prezesowi Urzędu:

- 1) programy szkolenia odświeżającego dla informatorów FIS oraz informatorów AFIS, o których mowa w ust. 7–9 załącznika nr 5 do rozporządzenia;
- 2) programy szkolenia w sytuacjach szczególnych i niebezpiecznych dla informatorów FIS oraz informatorów AFIS, o których mowa w ust. 10–13 załącznika nr 5 do rozporządzenia;
- 3) programy szkolenia dla kandydatów ubiegających się o OJTI i OSTI, o których mowa w § 39 ust. 2, dla informatorów FIS oraz informatorów AFIS.

3. W okresie 24 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia ośrodki:

- 1) opracują i przedstawią Prezesowi Urzędu programy szkolenia odświeżającego dla OJTI w specjalności informator FIS lub informator AFIS;
- 2) zapewniają prowadzenie szkolenia w jednostce na stanowiskach operacyjnych FIS przez personel posiadający w świadectwie kwalifikacji ważne uprawnienia OJTI.

§ 114. Na wniosek osoby posiadającej licencję FIS wydaną na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w § 108 ust. 2, lub informatora FIS, posiadającego ważne uprawnienie i uprawnienie uzupełniające w jednostce lub informatora AFIS, który w okresie 24 miesięcy poprzedzających dzień wejścia w życie rozporządzenia prowadził szkolenie na stanowisku operacyjnym i zostało to udokumentowane w zaświadczeniu o ukończeniu szkolenia praktycznego na stanowisku operacyjnym w jednostce, po odbyciu szkolenia, o którym mowa w § 39 ust. 1, do świadectwa kwalifikacji wpisuje się OJTI lub OSTI.

§ 115. Organ AFIS, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia, ustanawia i wdraża:

- 1) program utrzymania wiedzy i umiejętności w jednostce, o którym mowa w § 100 ust. 2 i 3;
- 2) procedurę, o której mowa w § 29.

§ 116. W okresie 24 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia szkolenie praktyczne kandydata w jednostce do uprawnienia uzupełniającego w jednostce:

- 1) wpisywanego do świadectwa FIS – może być prowadzone przez osobę posiadającą ważną licencję FIS z ważnymi uprawnieniami FIS oraz RIS i ważnym uprawnieniem uzupełniającym w tej jednostce lub przez informatora FIS posiadającego ważne uprawnienia FIS oraz RIS i ważne uprawnienie uzupełniające w tej jednostce,
- 2) wpisywanego do świadectwa AFIS – może być prowadzone przez osobę posiadającą ważną licencję FIS z ważnym uprawnieniem AFIS i ważnym uprawnieniem uzupełniającym w tej jednostce lub informatora AFIS posiadającego ważne uprawnienie uzupełniające w tej jednostce

– który spełnia wymagania określone w instrukcji szkolenia ośrodka prowadzącego szkolenie.

§ 117. 1. Praktykant-kontroler ruchu lotniczego i kontroler ruchu lotniczego posiadający licencję wydaną na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w § 108 ust. 2, powinien wykazać się biegłością językową w zakresie języka polskiego:

- 1) w trakcie sprawdzianu umiejętności podczas części praktycznej egzaminu – jeżeli zdał egzamin maturalny w języku polskim;
- 2) w okresie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia – jeżeli zdał egzamin maturalny w języku innym niż polski.

2. Osoba, która w dniu wejścia w życie rozporządzenia zapewnia AFIS na lotnisku niekontrolowanym, na którym zgodnie z opublikowanym w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych w części Zbiór Informacji Lotniczych – AIP Polska, AFIS jest zapewniana w języku polskim i angielskim, posiadająca w licencji FIS lub świadectwie AFIS upoważnienie do prowadzenia korespondencji jedynie w języku polskim, powinna w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia zdać przedmiot, o którym mowa w § 118 ust. 1, ograniczony do języka angielskiego.

§ 118. 1. Do dnia 1 maja 2020 r. kandydat ubiegający się o świadectwo FIS lub świadectwo AFIS powinien w ramach części teoretycznej egzaminu państwowego zdać przedmiot: język angielski i język polski w zastosowaniach lotniczych, w trakcie którego wykaże się wiedzą z zakresu:

- 1) podstawowej terminologii lotniczej;
- 2) terminologii odnoszącej się do statków powietrznych na ziemi i w locie;
- 3) informacji powietrznej i korespondencji;
- 4) frazeologii radiotelefonicznej w zastosowaniach do informacji powietrznej;
- 5) korespondencji naglącej i w niebezpieczeństwie.

2. Na podstawie pozytywnego zaliczenia przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, w świadectwie kwalifikacji w rubryce XIII dokonuje się wpisu o treści w języku polskim: „Posiadacz świadectwa kwalifikacji jest upoważniony do prowadzenia korespondencji w języku polskim i angielskim” oraz o treści w języku angielskim: „The holder of this certificate is entitled to operate aviation R/T equipment in Polish and English language”.

3. Wymóg, o którym mowa w ust. 1, może być ograniczony zgodnie z § 90 ust. 2. W takim przypadku w świadectwie AFIS:

- 1) wpisuje się uprawnienie uzupełniające w jednostce jedynie dla lotniska niekontrolowanego, na którym zgodnie z opublikowanym w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych, w części Zbiór Informacji Lotniczych – AIP Polska, AFIS jest zapewniana wyłącznie w języku polskim;
- 2) w XIII rubryce dokonuje się wpisu o treści w języku polskim: „Posiadacz świadectwa kwalifikacji jest upoważniony do prowadzenia korespondencji w języku polskim” oraz o treści w języku angielskim: „The holder of this certificate is entitled to operate aviation R/T equipment in Polish language”.

4. Na wniosek informatora AFIS posiadającego świadectwo kwalifikacji określone w ust. 3, który zdał przedmiot, o którym mowa w ust. 1, w zakresie języka angielskiego, Prezes Urzędu dokonuje wymiany tego świadectwa. W takim przypadku w świadectwie kwalifikacji w rubryce XIII dokonuje się wpisu, o którym mowa w ust. 2. Do wymiany stosuje się odpowiednio § 7 ust. 4 i 5.

5. Wpisy, o których mowa w ust. 2 i ust. 3 pkt 2, zachowują ważność do upływu terminu określonego w ust. 1.

§ 119. 1. Prezes Urzędu do dnia 1 maja 2019 r. opracuje dla informatorów FIS i informatorów AFIS test sprawdzający biegłość językową w zakresie określonym w § 82 ust. 1 w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego.

2. Od dnia 1 maja 2020 r. informatorzy FIS i informatorzy AFIS posiadający uprawnienie uzupełniające w jednostce dla lotniska niekontrolowanego, na którym zgodnie z opublikowanym w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych, w części Zbiór Informacji Lotniczych – AIP Polska, AFIS jest zapewniana w języku polskim i angielskim, powinni posiadać uprawnienie uzupełniające w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego zgodnie z § 82.

§ 120. Przepisy § 68 pkt 4, § 71 pkt 2, § 73 pkt 2, § 76 pkt 3, § 82, § 83 pkt 2, § 86 ust. 1 pkt 2, § 90 ust. 1 pkt 4, § 95 pkt 2, § 98 pkt 2, § 100 ust. 1 pkt 3, § 102, § 103 pkt 2, § 106 ust. 1 pkt 3 stosuje się od dnia 1 maja 2020 r.

§ 121. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.⁵⁾

Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej: *S. Nowak*

⁵⁾ Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 3 września 2003 r. w sprawie licencjonowania personelu lotniczego (Dz. U. Nr 165, poz. 1603, z 2005 r. Nr 70, poz. 632 i Nr 219, poz. 1867, z 2006 r. Nr 164, poz. 1160, z 2009 r. Nr 97, poz. 808 i Nr 113, poz. 942 oraz z 2010 r. Nr 165, poz. 1119), które na podstawie art. 18 ustawy z dnia 30 czerwca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo lotnicze oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 170, poz. 1015) utraciło moc z dniem 19 marca 2013 r.

Załączniki do rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 12 kwietnia 2013 r. (poz. 471)

Załącznik nr 1

SKRÓTY NAZW UPRAWNIENÍ WPISYWANYCH DO LICENCJI I ŚWIADECTW KWALIFIKACJI

1. Nazwy poszczególnych licencji i świadectw kwalifikacji.

Nazwa specjalności		Symbol licencji
w języku polskim	w języku angielskim	
praktykant-kontroler ruchu lotniczego	student air traffic controller	S-ATCL
kontroler ruchu lotniczego	air traffic controller	ATCL

Nazwa specjalności		Symbol świadectwa kwalifikacji
w języku polskim	w języku angielskim	
informatorem służby informacji powietrznej	flight information service officer	FISC
informatorem lotniskowej służby informacji powietrznej	aerodrome flight information service officer	AFISC

2. Skróty nazw uprawnień i uprawnień uzupełniających wpisywane do licencji i świadectw kwalifikacji.

Symbol/skrót	Nazwa w języku polskim	Nazwa w języku angielskim
Wpisy do licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego i kontrolera ruchu lotniczego		
ADV	uprawnienie kontroli lotniska wizualnej	Aerodrome Control Visual Rating
ADI	uprawnienie kontroli lotniska instrumentalnej	Aerodrome Control Instrument Rating
APP	uprawnienie kontroli zbliżania proceduralnej	Approach Control Procedural Rating
APS	uprawnienie kontroli zbliżania radarowej	Approach Control Surveillance Rating
ACP	uprawnienie kontroli obszaru proceduralnej	Area Control Procedural Rating
ACS	uprawnienie kontroli obszaru radarowej	Area Control Surveillance Rating

Wpisy do licencji kontrolera ruchu lotniczego		
TWR	uprawnienie uzupełniające kontroli lotniska	Tower Control Endorsement
GMC	uprawnienie uzupełniające kontroli ruchu naziemnego	Ground Movement Control Endorsement
GMS	uprawnienie uzupełniające nadzoru ruchu naziemnego	Ground Movement Surveillance Endorsement
AIR	uprawnienie uzupełniające kontroli startów i lądowań	Air Control Endorsement
RAD	uprawnienie uzupełniające kontroli za pomocą radaru	Radar Endorsement
PAR	uprawnienie uzupełniające kontroli podejścia za pomocą radaru podejścia precyzyjnego	Precision Approach Radar Endorsement
SRA	uprawnienie uzupełniające kontroli zbliżania za pomocą radaru SRA	Surveillance Radar Approach Endorsement
ADS	uprawnienie uzupełniające zarządzania ruchem lotniczym przy użyciu systemu ADS	Automatic Dependent Surveillance Endorsement
TCL	uprawnienie uzupełniające kontroli rejonu kontrolowanego lotniska	Terminal Control Endorsement
OCN	uprawnienie uzupełniające kontroli oceanicznej	Oceanic Control Endorsement
OJTI	uzupełniające uprawnienie instruktorskie	On-the-Job Training Instructor Endorsement
OSTI	uzupełniające uprawnienie specjalne instruktora symulatorowego	On-the-Simulator Training Instructor Special Endorsement
Wpisy do świadectwa kwalifikacji informatora służby informacji powietrznej		
FIS	uprawnienie obszarowej służby informacji powietrznej	Flight Information Service Rating
RIS	uprawnienie radarowej obszarowej służby informacji powietrznej	Radar Information Service Rating
OJTI	uzupełniające uprawnienie instruktorskie	On-the-Job Training Instructor Endorsement
OSTI	uzupełniające uprawnienie specjalne instruktora symulatorowego	On-the-Simulator Training Instructor Special Endorsement

Wpisy do świadectwa kwalifikacji informatora lotniskowej służby informacji powietrznej		
OJTI	uzupełniające uprawnienie instruktorskie	On-the-Job Training Instructor Endorsement
OSTI	uzupełniające uprawnienie specjalne instruktora symulatorowego	On-the-Simulator Training Instructor Special Endorsement

Oprócz wymienionych w tabeli uprawnień oraz uprawnień uzupełniających do licencji kontrolera ruchu lotniczego oraz świadectwa kwalifikacji FIS i AFIS wpisuje się uprawnienie uzupełniające w jednostce w formie skrótu odpowiedniej nazwy lotniska albo części przestrzeni powietrznej, opublikowanego w Zbiorze Informacji Lotniczych – AIP Polska.

3. Treść wpisów do licencji i świadectw kwalifikacji personelu ATS potwierdzających spełnienie albo niespełnienie wymogu posiadania biegłości językowej.

Wpis w języku polskim	Wpis w języku angielskim
Spełnienie wymogu posiadania biegłości językowej	
<i>Spełnia wymóg biegłości językowej zgodnie z pkt 1.2.9.4 Załącznika 1 ICAO: język polski ważny do [DATA]</i>	<i>Meets language proficiency requirement in accordance with para 1.2.9.4 of ICAO Annex 1 in: Polish valid until [DATE]</i>
<i>Spełnia wymóg biegłości językowej zgodnie z pkt 1.2.9.4 Załącznika 1 ICAO: język angielski ważny do [DATA]</i>	<i>Meets language proficiency requirement in accordance with para 1.2.9.4 of ICAO Annex 1 in: English valid until [DATE]</i>
Brak spełnienia wymogu posiadania biegłości językowej	
<i>Nie spełnia wymogu biegłości językowej zgodnie z pkt 1.2.9.4 Załącznika 1 ICAO dla języka polskiego</i>	<i>Does not meet language proficiency requirement in accordance with para 1.2.9.4 of ICAO Annex 1 for Polish</i>
<i>Nie spełnia wymogu biegłości językowej zgodnie z pkt 1.2.9.4 Załącznika 1 ICAO dla języka angielskiego</i>	<i>Does not meet language proficiency requirement in accordance with para 1.2.9.4 of ICAO Annex 1 for English</i>

WZORY LICENCJI I ŚWIADECTW KWALIFIKACJI PERSONELU ATS

1. Wzór licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego

<p style="text-align: center;">RZECZPOSPOLITA POLSKA REPUBLIC OF POLAND</p> <p style="text-align: center;">Urząd Lotnictwa Cywilnego – ULC Civil Aviation Authority – CAA</p> <p style="text-align: center;">LICENCJA</p> <p style="text-align: center;">PRAKTYKANTA-KONTROLERA RUCHU LOTNICZEGO</p> <p style="text-align: center;">STUDENT AIR TRAFFIC CONTROLLER LICENCE</p>	<p>I Państwo wydania <i>State of issue</i> RZECZPOSPOLITA POLSKA REPUBLIC OF POLAND</p>	<p>II <i>Title of licence</i> Student air traffic controller licence</p>		<p>II Nazwa licencji Licencja praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego</p>																								
	<p>III Numer licencji <i>Licence number</i> PL-xxxx-S-ATCL-zz</p>	<p><i>This licence is subject to the inclusion of a valid medical certificate and to any other specified conditions. The holder of this licence is entitled to exercise the functions of a student air traffic controller for the purpose of becoming qualified for the grant of air traffic controller licence in the following rating(s) as dated</i></p>		<p>Niniejsza licencja jest ważna jedynie z ważnym orzeczeniem lotniczo-lekarskim i po spełnieniu innych określonych warunków. Posiadacz niniejszej licencji jest uprawniony do wykonywania czynności praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego w celu uzyskania kwalifikacji wymaganych do przyznania mu licencji kontrolera ruchu lotniczego wraz z następującymi uprawnieniami</p>																								
	<p>IV Nazwisko i imię posiadacza <i>Last and first name of holder</i> Kowalski Jan</p>	<p>XII</p>	<p><i>Rating</i></p>	<p><i>Practical examination date</i></p>	<p>XII Uprawnienie</p>	<p><i>Data państwowego egzaminu praktycznego</i></p>																						
	<p>IVa Data i miejsce urodzenia <i>Date and place of birth</i> dd/mm/rrrr,</p>	<p>ADV</p>	<p>-----</p>	<p>ADV</p>	<p>-----</p>																							
	<p>V Adres zamieszkania <i>Address of holder</i></p>	<p>ADI</p>	<p>dd/mm/rrrr</p>	<p>ADI</p>	<p>dd/mm/rrrr</p>																							
	<p>VI Obywatelstwo <i>Nationality</i></p>	<p>APP</p>	<p>-----</p>	<p>APP</p>	<p>-----</p>																							
	<p>VII Podpis posiadacza <i>Signature of holder</i></p>	<p>APS</p>	<p>-----</p>	<p>APS</p>	<p>-----</p>																							
	<p>VIII Władza wydająca <i>Issuing Authority</i> Urząd Lotnictwa Cywilnego <i>Civil Aviation Authority</i></p>	<p>ACP</p>	<p>-----</p>	<p>ACP</p>	<p>-----</p>																							
	<p>X Podpis wydającego, data <i>Signature of issuing officer date</i> dd/mm/rrrr</p>	<p>ACS</p>	<p>-----</p>	<p>ACS</p>	<p>-----</p>																							
	<p>XI Pieczęć ULC <i>Stamp of CAA</i></p>																											
<p>XIV Wyjaśnienie skrótów uprawnień</p> <table border="1"> <tr><td>Uprawnienie kontroli lotniska wizualnej</td><td>ADV</td></tr> <tr><td>Uprawnienie kontroli lotniska instrumentalnej</td><td>ADI</td></tr> <tr><td>Uprawnienie kontroli zbliżania proceduralnej</td><td>APP</td></tr> <tr><td>Uprawnienie kontroli zbliżania radarowej</td><td>APS</td></tr> <tr><td>Uprawnienie kontroli obszaru proceduralnej</td><td>ACP</td></tr> <tr><td>Uprawnienie kontroli obszaru radarowej</td><td>ACS</td></tr> </table>	Uprawnienie kontroli lotniska wizualnej	ADV	Uprawnienie kontroli lotniska instrumentalnej	ADI	Uprawnienie kontroli zbliżania proceduralnej	APP	Uprawnienie kontroli zbliżania radarowej	APS	Uprawnienie kontroli obszaru proceduralnej	ACP	Uprawnienie kontroli obszaru radarowej	ACS	<p>XIV <i>Rating abbreviation decode</i></p> <table border="1"> <tr><td><i>Aerodrome Control Visual Rating</i></td><td>ADV</td></tr> <tr><td><i>Aerodrome Control Instrument Rating</i></td><td>ADI</td></tr> <tr><td><i>Approach Control Procedural Rating</i></td><td>APP</td></tr> <tr><td><i>Approach Control Surveillance Rating</i></td><td>APS</td></tr> <tr><td><i>Area Control Procedural Rating</i></td><td>ACP</td></tr> <tr><td><i>Area Control Surveillance Rating</i></td><td>ACS</td></tr> </table>		<i>Aerodrome Control Visual Rating</i>	ADV	<i>Aerodrome Control Instrument Rating</i>	ADI	<i>Approach Control Procedural Rating</i>	APP	<i>Approach Control Surveillance Rating</i>	APS	<i>Area Control Procedural Rating</i>	ACP	<i>Area Control Surveillance Rating</i>	ACS		
Uprawnienie kontroli lotniska wizualnej	ADV																											
Uprawnienie kontroli lotniska instrumentalnej	ADI																											
Uprawnienie kontroli zbliżania proceduralnej	APP																											
Uprawnienie kontroli zbliżania radarowej	APS																											
Uprawnienie kontroli obszaru proceduralnej	ACP																											
Uprawnienie kontroli obszaru radarowej	ACS																											
<i>Aerodrome Control Visual Rating</i>	ADV																											
<i>Aerodrome Control Instrument Rating</i>	ADI																											
<i>Approach Control Procedural Rating</i>	APP																											
<i>Approach Control Surveillance Rating</i>	APS																											
<i>Area Control Procedural Rating</i>	ACP																											
<i>Area Control Surveillance Rating</i>	ACS																											
<p>IX WAŻNOŚĆ</p> <p>Licencja jest wydana bezterminowo.</p> <p>Niniejsza licencja upoważnia jej posiadacza do zapewniania służby kontroli ruchu lotniczego pod nadzorem instruktora szkolenia operacyjnego, który jest w tym czasie obecny i który posiada ważną licencję kontrolera ruchu lotniczego z uprawnieniem określającym rodzaj służby kontroli ruchu lotniczego zapewnianej przez praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego, które jest ważne w danym organie służb ruchu lotniczego.</p> <p>Licencja jest ważna tylko łącznie z dowodem tożsamości jej posiadacza ze zdjęciem.</p>	<p>IX <i>VALIDITY</i></p> <p><i>This licence is issued lifetime.</i></p> <p><i>This licence is valid only for the purpose of authorising the holder to provide an air traffic control service under the supervision of an On-the-Job-Training Instructor who is present at the time and is the holder of a valid air traffic controller licence which includes a rating specifying the type of air traffic control service being provided by the student air traffic controller and which is valid at the air traffic service Unit in question.</i></p> <p><i>This licence is valid only with a legal identity document of the licence holder containing a photograph.</i></p>		<p>Tę stronę celowo pozostawiono niezapisaną</p> <p style="text-align: center;">Intentionally left blank</p>																									
<p>XIII Uwagi i ograniczenia</p> <p>Spełnia wymóg biegłości językowej zgodnie z pkt 1.2.9.4 Załącznika 1 ICAO język polski ważny do dd/mm/rrrr</p> <p>Spełnia wymóg biegłości językowej zgodnie z pkt 1.2.9.4 Załącznika 1 ICAO język angielski ważny do dd/mm/rrrr</p>	<p>XIII <i>Remarks and limitations</i></p> <p><i>Meets language proficiency requirement in accordance with para 1.2.9.4 of ICAO Annex 1 for Polish valid until dd/mm/rrrr.</i></p> <p><i>Meets language proficiency requirement in accordance with para 1.2.9.4 of ICAO Annex 1 for English valid until dd/mm/rrrr.</i></p>		<p>Tę stronę celowo pozostawiono niezapisaną</p> <p style="text-align: center;">Intentionally left blank</p>																									

Objaśnienia:

1. Licencję i świadectwo kwalifikacji wydaje się na papierze koloru białego, o fakturze zapobiegającej przerabianiu lub podrabianiu dokumentu oraz sprzyjającej ujawnianiu takich działań. Papier powinien być dostatecznie trwały, umożliwiający wieloletnie użytkowanie. Licencja i świadectwo kwalifikacji są wydawane na pasie stanowiącym $\frac{1}{2}$ formatu A-4 powstałym z wzdłużnego cięcia, a każda strona stanowi $\frac{1}{4}$ długości tego pasa.

2. Licencja i świadectwo kwalifikacji posiada:

- 1) stronę tytułową określającą rodzaj dokumentu;
- 2) standardowe części oznaczone numeracją rzymską, zawierające wpisy do licencji lub świadectwa kwalifikacji stałe i zmienne:
 - a) część I zawiera nadruk w języku polskim: „Rzeczpospolita Polska” i angielskim: „Republic of Poland”,
 - b) część II zawiera nazwę licencji lub świadectwa kwalifikacji w języku polskim i angielskim,
 - c) część III zawiera numer licencji lub świadectwa kwalifikacji przedstawiony następująco: „PL-xxxxSYMBOLzz”, który zawiera:
 - oznaczenie PL – kod przydzielony Rzeczypospolitej Polskiej przez ONZ,
 - kolejne cyfry osobistego numeru członka personelu lotniczego, przydzielonego w rejestrze personelu lotniczego,
 - SYMBOL – symbol literowy wymieniony w tabeli w pkt 1 załącznika nr 1 do rozporządzenia, w kolumnie 3,
 - dwie ostatnie cyfry roku pierwszego wydania licencji lub świadectwa kwalifikacji, np. 11,
 - d) część IV zawiera nazwisko i imię posiadacza licencji lub świadectwa kwalifikacji, wpisane alfabetem łacińskim, nawet wówczas, gdy to imię i nazwisko w języku ojczystym posiadacza licencji lub świadectwa kwalifikacji jest pisane innym alfabetem,
 - e) część IVa zawiera datę i miejsce urodzenia przedstawioną w następujący sposób: dd/mm/rrrr, przy czym litery d oznaczają dzień, litery m oznaczają miesiąc, a litery r oznaczają rok,
 - f) część V jest zawiera adres posiadacza licencji lub świadectwa kwalifikacji: nazwę ulicy, numer domu i mieszkania, kod pocztowy, nazwę miejscowości, nazwę kraju w języku polskim,
 - g) część VI zawiera obywatelstwo w języku polskim i angielskim,

- h) część VII zawiera podpis posiadacza licencji lub świadectwa kwalifikacji,
 - i) część VIII zawiera nazwę organu wydającego licencję lub świadectwo kwalifikacji w języku polskim: „Urząd Lotnictwa Cywilnego” i angielskim: „Civil Aviation Authority”,
 - j) część IX zawiera określenie okresu, na który licencja lub świadectwo kwalifikacji zostały wydane, dokonane w języku polskim i angielskim,
 - k) część X zawiera podpis Prezesa Urzędu lub osoby wydającej licencje i świadectwa kwalifikacji w jego imieniu,
 - l) część XI zawiera odcisk pieczęci Urzędu Lotnictwa Cywilnego,
 - m) część XII zawiera wpisy w języku polskim i angielskim:
 - uprawnień i uzupełniających uprawnień instruktorskich nadanych posiadaczowi licencji lub świadectwa kwalifikacji, podlegających przedłużeniu ważności oraz dat ich pierwszego wydania; wpisy te nie są usuwane w przypadku utraty ważności uprawnienia,
 - przedłużeń ważności wpisanych uprawnień i uzupełniających uprawnień instruktorskich dokonanych przez uprawnionego egzaminatora państwowego,
 - n) część XIII zawiera wpisy ograniczeń oraz informacji o biegłości językowej w zakresie języka polskiego lub angielskiego, a także inne informacje wymagane przez art. 39 Konwencji o międzynarodowym lotnictwie cywilnym,
 - o) część XIV zawiera informację o znaczeniu skrótów użytych w danej licencji lub świadectwie kwalifikacji we wpisach uprawnień i uzupełniających uprawnień instruktorskich, przedłużeń ich ważności i ograniczeń oraz na inne wpisy,
3. Na niewykorzystanych stronach licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego zamieszcza się napis w języku polskim: „Tę stronę celowo pozostawiono niezapisaną” i angielskim „*Intentionally left blank*”.

SZCZEGÓŁOWE WARUNKI I SPOSÓB PROWADZENIA SZKOLENIA LOTNICZEGO

W celu zapewnienia właściwych warunków i sposobu prowadzenia szkolenia lotniczego w celu uzyskania licencji, świadectw kwalifikacji oraz uprawnień do nich wpisywanych, ośrodek:

- 1) określa strukturę organizacyjną wspomagającą bezpieczeństwo, efektywność i ciągłość szkolenia ;
- 2) zapewnia, że na podstawie jego struktury można określić:
 - a) zakres odpowiedzialności i obowiązki kadry zarządzającej odpowiedzialnej za zadania związane z procesem szkolenia i za zarządzanie jakością,
 - b) zależności i obieg dokumentów sprawozdawczych między różnymi częściami i procesami organizacji;
- 3) zapewnia kadrę zarządzającą, do której zalicza się kierownika odpowiedzialnego, kierownika szkolenia, szefa szkolenia teoretycznego, szefa szkolenia praktycznego, kierownika/szefa technicznego, kierownika jakości, z tym że w przypadku ośrodka szkolącego w celu uzyskania świadectwa AFIS dopuszcza się możliwość łączenia niektórych z tych funkcji po uzyskaniu akceptacji Prezesa Urzędu;
- 4) dysponuje bazą dydaktyczną i zapleczem odpowiednimi do rodzaju, zakresu i intensywności oferowanego szkolenia lotniczego, w tym niezbędnymi do prowadzenia szkolenia obiektami oraz urządzeniami;
- 5) zapewnia, że baza dydaktyczna umożliwi osiągnięcie celów szkolenia zawartych w planach lub programach szkolenia;
- 6) utrzymuje środki materialne niezbędne dla prowadzenia szkolenia;
- 7) ubezpiecza się od odpowiedzialności cywilnej za szkody wynikające z prowadzonej działalności, stosownie do rodzaju oferowanego szkolenia;
- 8) jeżeli korzysta z usług innego podmiotu lub podwykonawcy, zapewnia, że porozumienia o współpracy obejmują wzajemną odpowiedzialność;
- 9) posiada, z zastrzeżeniem pkt 11, system zarządzania jakością, za pomocą którego:
 - a) określa politykę i strategię systemu jakości oraz zapewnia ich stosowanie na wszystkich poziomach organizacji,
 - b) określa program zapewnienia jakości, zawierający procedury przeznaczone do weryfikacji zgodności systemów oraz wszystkich zachodzących procesów z mającymi zastosowanie wymogami, standardami i procedurami,

- c) zapewnia, w formie pisemnych porozumień, że korzystając z usług szkoleniowych innego podmiotu lub podwykonawcy, obejmuje te usługi programem zapewnienia jakości,
 - d) dostarcza dowodów funkcjonowania tego systemu przez posiadanie instrukcji systemu jakości i dokumentację monitorowania zgodności działań ośrodka z procedurami,
 - e) wyznacza przedstawicieli kadry zarządzającej do monitorowania zgodności działań ośrodka z procedurami i właściwości procedur w celu zapewnienia bezpiecznego i skutecznego przebiegu szkolenia,
 - f) przeprowadza przeglądy systemu jakości i w razie konieczności identyfikuje, właściwie adresuje oraz podejmuje działania naprawcze,
 - g) określa skuteczność zrealizowanych działań naprawczych,
 - h) szkoli personel organizacji w zakresie zapewnienia jakości,
 - i) gromadzi i przechowuje dokumentację monitorowania systemu jakości przez okres nie krótszy niż okres funkcjonowania ośrodka;
- 10) posiada, z wyjątkiem ośrodka szkolącego wyłączenie w celu uzyskania świadectwa AFIS, instrukcję systemu jakości, która zawiera co najmniej:
- a) politykę oraz strategię systemu jakości wraz z oświadczeniem kierownika odpowiedzialnego za realizację założonych celów, jakie system jakości ośrodka ma osiągnąć,
 - b) określenie osób funkcyjnych systemu jakości,
 - c) zakres systemu jakości,
 - d) metody realizacji celów systemu jakości,
 - e) metody pozyskiwania informacji podczas kontroli i audytów,
 - f) dokumentację systemu jakości, a także określa jej obieg w postępowaniu naprawczym oraz zasady i procedury jej przechowywania,
 - g) określenie zakresu odpowiedzialności za jakość podwykonawców szkolenia,
 - h) program zapewnienia jakości określający:
 - zakres programu zapewnienia jakości,
 - procedury kontroli jakości z zastosowaniem kart kontrolnych jakości,
 - zasady planowania i prowadzenia audytów systemu jakości,
 - czynności związane z działaniami naprawczymi,
 - ocenę jakości organizacji i zarządzania ośrodka,
 - zasady szkolenia personelu w zakresie zapewnienia jakości;

- 11) szkolący wyłącznie w celu uzyskania świadectwa AFIS może system zarządzania jakością zastąpić przeglądem organizacji, przy czym:
 - a) osobą odpowiedzialną za program przeglądu ośrodka jest kierownik odpowiedzialny lub osoba przez niego wyznaczona wymieniona w pkt 3,
 - b) osoba odpowiedzialna za wykonywanie przeglądów ośrodka powinna posiadać znajomość przepisów i procedur CAPTO,
 - c) na program przeglądu ośrodka składają się listy kontrolne obejmujące wszystkie procesy zachodzące w ośrodku oraz harmonogram sprawdzania pozycji z listy kontrolnej zapewniający, że każda pozycja jest sprawdzana co najmniej raz na 12 miesięcy,
 - d) przeglądy ośrodka są udokumentowane, stwierdzone niezgodności są zapisane i zgłoszone odpowiednim osobom,
 - e) działania korygujące i zapobiegawcze są zatwierdzane przez osobę odpowiedzialną za program przeglądu ośrodka i są wykonywane w ustalonym terminie,
 - f) kierownik odpowiedzialny jest informowany o wszystkich niezgodnościach oraz, regularnie, o ogólnych wynikach programu przeglądu ośrodka;
- 12) jeżeli posiada certyfikat ISO 9001 wydany przez organizację posiadającą odpowiednią akredytację obejmujący szkolenie służb ruchu lotniczego, uznaje się, że ośrodek w wystarczającym stopniu potwierdza zgodność wymogów określonych w pkt 9–11; w takim przypadku ośrodek przedstawia Prezesowi Urzędu dokumentację związaną z posiadanym certyfikatem;
- 13) opracowuje instrukcję szkolenia, która:
 - a) opisuje strategię działalności ośrodka oraz procesy i procedury stosowane w procesie szkolenia,
 - b) jest w pełni zgodna ze wszystkimi dokumentami regulaminowymi oraz obowiązującymi przepisami z zakresu funkcjonowania ośrodka;
- 14) zapewnia, że przepisy instrukcji szkolenia są rozumiane i stosowane w sposób jednolity przez personel wszystkich komórek organizacyjnych ośrodka;
- 15) udostępnia instrukcję szkolenia całemu personelowi ośrodka;
- 16) utrzymuje aktualność informacji zawartych w instrukcji szkolenia i dokonuje zmian, jeżeli co najmniej:
 - a) dokonano zmian w strategii, procedurach lub stosowanych praktykach, lub
 - b) wynikają z doświadczenia w pracy operacyjnej, lub
 - c) dokonano zmian w zakresie świadczonych usług szkoleniowych, lub

- d) zmianie uległa zawartość programów szkolenia, lub
 - e) zainstalowano nowy system lub urządzenia techniczne mające znaczący wpływ na proces szkolenia, lub
 - f) dokonano zmian w certyfikacie, lub
 - g) zachodzi potrzeba utrzymania standaryzacji procesów szkolenia;
- 17) niezwłocznie przekazuje, zatwierdzone przez Prezesa Urzędu, wszelkie zmiany w instrukcji szkolenia wszystkim podmiotom i osobom, którym instrukcja ta została wydana;
- 18) wyznacza osobę odpowiedzialną za realizację przedsięwzięć określonych w pkt 14–16;
- 19) dokonuje przeglądu procesów oraz procedur:
- a) regularnie, co najmniej raz w roku,
 - b) w przypadku zmiany struktury organizacyjnej lub podjęcia współpracy w zakresie szkolenia z innymi podmiotami,
 - c) po wprowadzeniu zmian technologicznych, w szczególności po wprowadzeniu nowych urządzeń i systemów,
 - d) po wprowadzeniu zmian przepisów bezpieczeństwa,
 - e) w innych przypadkach mających wpływ na funkcjonowanie ośrodka;
- 20) zatrudnia odpowiednio liczny i wykwalifikowany personel, gwarantujący, że szkolenie prowadzone w ośrodku odbywa się w sposób bezpieczny, efektywny, ciągły i zrównoważony;
- 21) ustanawia procedury w zakresie rekrutacji i szkolenia personelu;
- 22) prowadzi wykaz informacji dotyczących liczby, statusu, kwalifikacji i lokalizacji personelu wykonującego zadania związane ze szkoleniem i systemem jakości;
- 23) dla personelu podmiotów będących podwykonawcą:
- a) posiada dokumenty poświadczające kwalifikacje personelu odpowiednie do wykonywania zadań związanych ze szkoleniem,
 - b) zapewnia, że personel posiada wystarczającą wiedzę na temat jego roli w zapewnieniu ciągłości szkolenia;
- 24) wykazuje formę świadczenia pracy na jego rzecz przez osoby niebędące jego etatowymi pracownikami;
- 25) zapewnia, że szkolenie teoretyczne prowadzą odpowiednio wykwalifikowani wykładowcy, którzy:
- a) posiadają odpowiednią wiedzę z dziedziny stanowiącej przedmiot szkolenia,
 - b) wykazali się umiejętnością korzystania z odpowiednich technik szkolenia,

- c) przechodzą regularne szkolenia odświeżające wiedzę w celu zachowania kompetencji szkoleniowych;
- 26) zapewnia, że szkolenie w zakresie umiejętności praktycznych prowadzą odpowiednio wykwalifikowani instruktorzy, którzy:
- a) spełniają wymagania dotyczące poziomu wiedzy teoretycznej i doświadczenia stosownie do prowadzonego szkolenia,
 - b) wykazali się umiejętnością nauczania i korzystania z odpowiednich technik instruktażowych,
 - c) przećwiczyli techniki szkoleniowe w zakresie procedur będących przedmiotem planowanego szkolenia,
 - d) przechodzą regularne szkolenia odświeżające wiedzę i umiejętności w celu zachowania kompetencji szkoleniowych;
- 27) zapewnia, że instruktorzy w zakresie umiejętności praktycznych są także członkami personelu służb ruchu lotniczego posiadającymi ważne uprawnienia do pełnienia tej funkcji;
- 28) zapewnia, że osoby odpowiedzialne za ocenę wiedzy kandydatów podczas szkolenia wstępnego:
- a) wykazują się umiejętnością do przygotowania i prowadzenia testów i kontroli w tym zakresie,
 - b) przechodzą regularne szkolenia odświeżające wiedzę, po to, aby stosować aktualne standardy oceny;
- 29) zapewnia, że osoby odpowiedzialne za ocenę umiejętności kandydatów podczas szkolenia wstępnego, poza tym, że spełniają wymagania, o których mowa w pkt 27, są także członkami personelu służb ruchu lotniczego posiadającymi ważne uprawnienia do pełnienia tej funkcji;
- 30) szczegółowo określa kwalifikacje osób prowadzących egzaminy w ramach szkolenia wstępnego, w tym również symulatorowego;
- 31) posiada procedury określania kompetencji instruktorów i wykładowców w zakresie nauczania;
- 32) posiada program szkolenia wstępnego, odświeżającego oraz doskonalącego dla instruktorów i wykładowców, odpowiedniego do przypisanych im zadań i obowiązków, uwzględniający szkolenia z zakresu wiedzy i umiejętności dotyczące czynnika ludzkiego;

- 33) zapewnia metodykę szkolenia adekwatną do celów, treści i czasu trwania poszczególnych etapów szkolenia;
- 34) zapewnia, że plany oraz programy szkoleń określają metody szkolenia w odniesieniu do poszczególnych zagadnień w nich zawartych;
- 35) zapewnia, że metodyka szkolenia obejmuje sposób organizacji egzaminów oraz dokonywania ocen;
- 36) dla każdego rodzaju szkolenia opracowuje program szkolenia;
- 37) zapewnia, że program szkolenia określa co najmniej:
 - a) przedmioty nauczania wraz z przypisanymi im celami ogólnymi,
 - b) tematy zajęć,
 - c) zagadnienia wraz z przypisanymi im celami szczegółowymi, rodzajami modułów dydaktycznych i liczbą jednostek lekcyjnych;
- 38) na podstawie zatwierdzonych programów szkolenia opracowuje i udostępnia uczestnikom szkolenia tygodniowy harmonogram szkolenia, który:
 - a) podlega zatwierdzeniu przez kierownika odpowiedzialnego;
 - b) zawiera co najmniej chronologiczny układ zajęć w poszczególnych dniach tygodnia z określeniem:
 - przedmiotu i tematu zajęć,
 - godziny rozpoczęcia i zakończenia poszczególnych zajęć,
 - nazwiska wykładowcy lub instruktora prowadzącego zajęcia,
 - oznaczenia miejsca prowadzenia zajęć;
- 39) prowadzi szkolenia wyłącznie w zakresie określonym w otrzymanym certyfikacie;
- 40) informuje Prezesa Urzędu o planowanych kursach szkoleniowych lub szkoleniach indywidualnych z wyprzedzeniem co najmniej 7 dni roboczych w stosunku do planowanej daty rozpoczęcia szkolenia;
- 41) ustanawia i prowadzi system archiwizacji procesu szkolenia gwarantujący:
 - a) kompletność danych w celu umożliwienia rekonstrukcji historii szkolenia każdej osoby szkolonej i instruktora lub wykładowcy ośrodka,
 - b) integralność danych w celu ochrony przechowywanych danych przed usunięciem lub zmianą;
- 42) ustanawia procedurę archiwizacji procesu szkolenia oraz określa zakres archiwizowanej dokumentacji i przechowuje:
 - a) szczegółową dokumentację kandydata, aby udokumentować spełnienie wszystkich wymagań szkolenia przez okres wykonywania czynności wynikających z licencji

lub świadectw kwalifikacji członka personelu służb ruchu lotniczego, którego dotyczyło szkolenie,

- b) dokumentację rejestracji kwalifikacji oraz szkoleń instruktorów i wykładowców ośrodka przez okres 5 lat od dnia, w którym osoby te zaprzestały pełnienia obowiązków na rzecz tego ośrodka,
- c) dokumentację naboru kandydatów oraz dotyczącą organizacji i prowadzenia szkolenia, ze szczególnym uwzględnieniem ewidencji szkolenia przez okres funkcjonowania ośrodka.

MINIMUM WYMAGANYCH INFORMACJI, JAKIE POWINNA ZAWIERAĆ INSTRUKCJA SZKOLENIA

1. CZĘŚĆ OGÓLNA

1.1. Wstęp.

Informacje dotyczące zakresu stosowania instrukcji

1.2. Spis treści

1.3. Administrowanie dokumentem:

- 1) procedura wprowadzania i zatwierdzania zmian;
- 2) procedura aktualizacji i stwierdzania aktualności instrukcji;
- 3) nakład instrukcji oraz wykaz egzemplarzy wzorcowych i użytkowych;
- 4) wykaz wprowadzonych zmian;
- 5) wykaz aktualnych stron;
- 6) osoba odpowiedzialna za utrzymanie aktualności informacji zawartych w instrukcji.

1.4. Słownik terminów oraz odpowiadających im skrótów i definicji użytych w instrukcji.

1.5. Opis zakresu szkolenia wynikający z posiadanego certyfikatu oraz wykaz programów szkolenia, których instrukcja dotyczy.

1.6. Struktura i zadania ośrodka (wraz ze schematem organizacyjnym).

1.7. Kwalifikacje, zakres odpowiedzialności, obowiązki i zastępstwa kierownictwa oraz personelu ośrodka, a w szczególności:

- 1) kierownika odpowiedzialnego;
- 2) kierownika jakości;
- 3) kierownika szkolenia;
- 4) szefa szkolenia teoretycznego;
- 5) szefa szkolenia praktycznego;
- 6) kierownika/szefa technicznego;
- 7) instruktorów/wykładowców szkolenia teoretycznego, w zakresie konkretnych przedmiotów nauczania;
- 8) instruktorów szkolenia praktycznego.

1.8. Imienny wykaz członków kierownictwa ośrodka.

1.9. Imienny wykaz kadry dydaktycznej ośrodka z podaniem kwalifikacji i uprawnień właściwych dla rodzaju i zakresu szkolenia (może być w formie załącznika do instrukcji).

1.10. Opis infrastruktury, wyposażenia i urządzeń będących w dyspozycji ośrodka na potrzeby szkolenia, a w szczególności:

- 1) liczba budynków oraz liczba i wielkość pomieszczeń (np. sal wykładowych) wraz z wyposażeniem;
- 2) pomoce szkoleniowe;
- 3) urządzenia treningowe.

2. SZKOLENIE PERSONELU OŚRODKA

- 2.1. Osoby odpowiedzialne za utrzymanie standardów nauczania przez instruktorów i wykładowców.
- 2.2. Procedury określania bieżących kompetencji instruktorów i wykładowców w zakresie nauczania.
- 2.3. Szczegóły odnośnie do programu szkolenia wstępnego, odświeżającego oraz doskonalącego dla instruktorów i wykładowców.

3. SZKOLENIE KANDYDATÓW W CELU UZYSKANIA LICENCJI, ŚWIADECTW KWALIFIKACJI I UPRAWNIENÍ DO NICH WPISYWANYCH

- 3.1. Ogólne wstępne (progowe) wymagania odnośnie do kandydatów, w tym obcokrajowców.
- 3.2. Szkolenie wstępne.
 - 1) Szkolenie podstawowe:
 - a) planowanie i organizacja szkolenia,
 - b) przebieg szkolenia,
 - c) kontrola postępów i wyników szkolenia,
 - d) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa,
 - e) dokumentacja podlegająca archiwizacji.
 - 2) Szkolenie w zakresie uprawnienia:
 - a) planowanie i organizacja szkolenia,
 - b) przebieg szkolenia,
 - c) kontrola postępów i wyników szkolenia,
 - d) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa,
 - e) dokumentacja podlegająca archiwizacji.
- 3.3. Szkolenie w jednostce:
 - 1) planowanie i organizacja szkolenia;
 - 2) przebieg szkolenia;
 - 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
 - 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
 - 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

4. POZOSTAŁE SZKOLENIA

- 4.1. Szkolenie w celu uzyskania uzupełniającego uprawnienia instruktorskiego instruktora szkolenia operacyjnego (OJTI):
 - 1) planowanie i organizacja szkolenia;
 - 2) przebieg szkolenia;
 - 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
 - 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
 - 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.
- 4.2. Szkolenie do uzyskania uzupełniającego uprawnienia instruktorskiego instruktora szkolenia symulatorowego (OSTI):
 - 1) planowanie i organizacja szkolenia;

- 2) przebieg szkolenia;
- 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
- 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
- 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

4.3. Szkolenie odświeżające:

- 1) planowanie i organizacja szkolenia;
- 2) przebieg szkolenia;
- 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
- 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
- 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

4.4. Szkolenie w sytuacjach szczególnych i niebezpiecznych:

- 1) planowanie i organizacja szkolenia;
- 2) przebieg szkolenia;
- 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
- 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
- 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

4.5. Szkolenie odbywane w celu utrzymania albo przywrócenia wiedzy i umiejętności personelu ATS:

- 1) planowanie i organizacja szkolenia;
- 2) przebieg szkolenia;
- 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
- 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
- 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

4.6. Szkolenie językowe:

- 1) planowanie i organizacja szkolenia;
- 2) przebieg szkolenia;
- 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
- 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
- 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

5. EFEKTYWNOŚĆ SZKOLENIA

- 5.1. Obowiązki i uprawnienia słuchacza związane z uczestnictwem w szkoleniu.
- 5.2. Procedury współpracy pomiędzy komórkami szkoleniowymi ośrodka.
- 5.3. Procedury poprawy niesatysfakcjonujących wyników szkolenia.
- 5.4. Procedury zmiany instruktora szkolenia praktycznego.
- 5.5. Maksymalna liczba zmian instruktora szkolącego kandydata.
- 5.6. Wewnętrzny system informacji zwrotnej służący wykrywaniu niedociągnięć w procesie szkolenia.
- 5.7. Procedury zawieszenia kandydata w obowiązkach uczestnika szkolenia.

6. WSPÓŁPRACA W ZAKRESIE SZKOLENIA Z INNYMI PODMIOTAMI PROWADZĄCYMI DZIAŁALNOŚĆ LOTNICZĄ

- 6.1. Zakres współpracy w zakresie szkolenia z innymi podmiotami prowadzącymi działalność lotniczą.
- 6.2. Procedury wyboru podmiotów zewnętrznych na podwykonawców szkolenia.
- 6.3. Wymagania stawiane podmiotom zewnętrznym chcącym zakwalifikować się jako podwykonawcy szkolenia.
- 6.4. Odpowiedzialność cywilna za szkolenie przez podwykonawcę szkolenia.
- 6.5. Nadzór nad należytym wypełnianiem powierzonych zadań przez podwykonawcę szkolenia.

7. SYSTEM ARCHIWIZACJI PROCESU SZKOLENIA

- 7.1. Procedura archiwizacji procesu szkolenia.
- 7.2. Zakres archiwizowanej dokumentacji ze wskazaniem nazw konkretnych dokumentów.

8. SYSTEM JAKOŚCI

- 8.1. Krótki opis systemu zarządzania jakością z odniesieniem do instrukcji systemu jakości.

9. ZAŁĄCZNIKI

- 9.1. Wzory dokumentów.

SZCZEGÓLNE WYMAGANIA DOTYCZĄCE SZKOLENIA W CELU UTRZYMANIA UPRAWNIEŃ
UZUPEŁNIAJĄCYCH W JEDNOSTCE

1. Na szkolenie uzupełniające składają się następujące rodzaje szkoleń:

- 1) szkolenia odbywane w celu utrzymania bądź przywrócenia wiedzy i umiejętności personelu ATS;
- 2) szkolenia odświeżające;
- 3) szkolenia w sytuacjach szczególnych i niebezpiecznych;
- 4) w uzasadnionych przypadkach – szkolenia językowe.

2. Szkolenie uzupełniające składa się z części teoretycznej i praktycznej, z uwzględnieniem symulacji.

3. Czas trwania każdego ze szkoleń jest określany zgodnie z funkcjonalnymi potrzebami personelu ATS pracującego w jednostce, a zwłaszcza z uwagi na:

- 1) zmiany lub planowane zmiany procedur;
- 2) zmiany lub planowane zmiany urządzeń;
- 3) ogólne wymogi związane z zarządzaniem bezpieczeństwem.

4. Szkolenie w celu utrzymania albo przywrócenia wiedzy i umiejętności personelu ATS jest prowadzone w następstwie negatywnego wyniku sprawdzenia wiadomości lub umiejętności w okolicznościach przewidzianych w rozporządzeniu oraz w procedurach programu utrzymania wiedzy i umiejętności w jednostce.

5. Zakres szkolenia w celu utrzymania albo przywrócenia wiedzy i umiejętności personelu ATS określa się na podstawie protokołu przeprowadzonej oceny.

6. Program szkolenia opracowany na podstawie informacji opisanych w ust. 5 podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Urzędu.

7. Szkolenie odświeżające zapewnia personelowi ATS utrzymanie właściwego poziomu:

- 1) wiedzy z zakresu przepisów międzynarodowych, krajowych oraz procedur lokalnych;
- 2) umiejętności w zakresie zapewnianej służby;
- 3) wiedzy z zakresu bezpieczeństwa, ochrony i zarządzania sytuacjami kryzysowymi.

8. Ośrodek opracowuje program szkolenia odświeżającego, który:

- 1) spełnia wymagania zawarte w ust. 7;
- 2) podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Urzędu;
- 3) jest aktualizowany na podstawie wniosków ze zdarzeń lotniczych oraz doświadczeń personelu ATS płynących z pracy na stanowiskach operacyjnych;

- 4) niezależnie od okoliczności opisanych w pkt 3, jest poddawany przeglądowi co najmniej raz na 3 lata.

9. Program szkolenia odświeżającego:

- 1) opracowuje się osobno dla kontrolerów ruchu lotniczego, informatorów FIS oraz informatorów AFIS;
- 2) zawiera moduł ogólny, zapoznający personel ATS ze zmianami w przepisach, procedurach i praktykach, które miały miejsce w okresie poprzedzającym szkolenie i które odnoszą się do związanych z nimi zadań, obejmujący zakres ust. 7 pkt 1 i 3;
- 3) zawiera moduły do szkolenia w ramach konkretnych uprawnień, obejmujące zakres ust. 7 pkt 2.

10. Szkolenie w sytuacjach szczególnych i niebezpiecznych zapewnia personelowi ATS:

- 1) nabycie i utrzymanie wiedzy i umiejętności umożliwiających udzielanie pomocy załogom statków powietrznych w sytuacjach szczególnych i niebezpiecznych;
- 2) postępowanie w sytuacjach lub okolicznościach szczególnych w organie ATS.

11. Ośrodek opracowuje program szkolenia w sytuacjach szczególnych i niebezpiecznych, który:

- 1) spełnia wymagania zawarte w ust. 10;
- 2) podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Urzędu;
- 3) jest aktualizowany na podstawie wniosków ze zdarzeń lotniczych oraz doświadczeń personelu ATS płynących z pracy na stanowiskach operacyjnych;
- 4) niezależnie od okoliczności opisanych w pkt 3 jest poddawany przeglądowi co najmniej raz na 2 lata.

12. Program szkolenia w sytuacjach szczególnych i niebezpiecznych:

- 1) opracowuje się osobno dla kontrolerów ruchu lotniczego i dla informatorów FIS oraz informatorów AFIS;
- 2) zawiera w szczególności:
 - a) przypomnienie przepisów i procedur odnoszących się do postępowania w sytuacjach szczególnych i niebezpiecznych, zarówno w powietrzu, jak i na ziemi,
 - b) przypomnienie obowiązków personelu ATS w zakresie postępowania w sytuacjach szczególnych i niebezpiecznych,
 - c) studium przypadku wraz z wprowadzeniem do ćwiczenia na symulatorze,
 - d) ćwiczenie na symulatorze pozwalające na praktyczne przećwiczenie zdarzenia w powietrzu lub na ziemi,

- e) ćwiczenie na symulatorze pozwalające na przećwiczenie postępowania w przypadku degradacji systemów zabezpieczających pracę personelu ATS,
- f) omówienie wyników ćwiczeń na symulatorze,
- g) zbiór list kontrolnych na wypadek wystąpienia sytuacji szczególnych i niebezpiecznych zarówno w powietrzu, jak i na ziemi.

13. Szkolenie w sytuacjach szczególnych i niebezpiecznych może być prowadzone w formie szkolenia zintegrowanego ze szkoleniem odświeżającym.

14. Szkolenie językowe zapewnia personelowi ATS utrzymanie kompetencji językowych na wymaganym poziomie.

15. Ośrodek opracowuje program szkolenia językowego osobno dla kontrolerów ruchu lotniczego, informatorów FIS oraz informatorów AFIS.

16. Program szkolenia językowego podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Urzędu.

17. Zakres programów szkolenia językowego:

- 1) jest dostosowany do wymagań zawartych w przepisach w sprawie licencjonowania personelu lotniczego lub we właściwych przepisach międzynarodowych;
- 2) obejmuje zagadnienia dotyczące frazeologii lotniczej oraz zrozumiałej komunikacji.

MINIMUM PROGRAMOWE DO SZKOLENIA W ZAKRESIE OJTI LUB OSTI

1. W niniejszym załączniku zostały zastosowane następujące określenia zamieszczone w porządku alfabetycznym wraz z definicją albo opisem znaczenia:

- 1) demonstracja – metoda szkolenia praktycznego na stanowisku operacyjnym dostarczająca szkolonemu właściwej wiedzy związanej z przygotowaniem do wykonania zadania i jest prowadzona w celu zrozumienia tego zadania;
- 2) interwencja – kształtowanie niewizualnych zadań szkolonego (jego procesów poznawczych), przez ingerencję bezpośrednio w jego wizualne zadania lub w końcu przez przejmowanie odpowiedzialności i kierowania zadaniami zapewnianej służby ruchu lotniczego;
- 3) ocena – rozważanie wszystkich lub jednostkowych aspektów działania szkolonego; może być dokonana w formie ustnej lub pisemnej opinii na temat bieżącego stanu ocenianego szkolonego oraz prawdopodobieństwa wystąpienia określonych zachowań u tej osoby w przyszłości, w zależności, czy jest to ocena kształtująca czy podsumowująca;
- 4) szkolony – członek personelu ATS w trakcie szkolenia w celu uzyskania uprawnienia lub przywrócenia ważności uprawnienia, które utraciło swoją ważność.

2. Minimum programowe do szkolenia w zakresie OJTI lub OSTI obejmuje następujące przedmioty:

- 1) wprowadzenie do kursu: ewolucja organizacji szkolenia w zakresie OJTI, uczestnicy szkolenia, zawartość programu szkolenia, role uczestników procesu szkolenia, proces oceny;
- 2) organizacja szkolenia: minimum programowe i cele szkoleniowe dla personelu ATS, cel opracowania, zawartość, organizacja i stosowanie planu szkolenia w jednostce, narzędzia wykorzystywane w procesie szkolenia, rola i odpowiedzialność personelu biorącego udział w szkoleniu w jednostce;
- 3) czynnik ludzki: motywacja, zachowanie człowieka, informacja zwrotna (feedback), sposoby przyswajania wiedzy i umiejętności, cele szkolenia, komunikacja w zespołach osobowych, świadomość sytuacyjna, modele psychologiczne, zachowanie i spójność zespołowa, komunikacja werbalna i niewerbalna, bariery w komunikacji i style komunikacji, rozwiązywanie konfliktów, asertywność, profil zawodowy i osobowy OJTI, stres;

- 4) metodyka szkolenia: sposoby zadawania pytań, odprawa przed rozpoczęciem sesji szkoleniowej (briefing), demonstracja, angażowanie szkolonego, nadzór, interwencja, odprawa po zakończonej sesji szkoleniowej (debriefing);
- 5) metody oceny i sporządzanie raportów: obowiązki instruktora OJT w procesie dokonywania oceny, czynniki wpływające na proces oceny, metody dokonywania oceny, sporządzanie i wykorzystanie raportów.

MINIMA PROGRAMOWE DO SZKOLENIA KANDYDATÓW UBIEGAJĄCYCH SIĘ O ŚWIADECTWO FIS
I UPRAWNIENIA DO NIEGO WPISYWANE ORAZ O ŚWIADECTWO AFIS

1. Minimum programowe do szkolenia kandydatów ubiegających się o świadectwo FIS i uprawnienia do niego wpisywane obejmuje następujące przedmioty:

- 1) prawo lotnicze: lotnicze organizacje krajowe i międzynarodowe, przepisy kwalifikowania informatorów FIS, przepisy i procedury ruchu lotniczego, przestrzeń powietrzna i trasy ATS, jednostki miar stosowane w lotnictwie, raportowanie nieprawidłowości w ruchu lotniczym;
- 2) zarządzanie ruchem lotniczym: służby ruchu lotniczego, służba alarmowa, zarządzanie przestrzenią powietrzną, zasady prowadzenia łączności radiotelefonicznej, frazeologia radiotelefoniczna w języku polskim i angielskim, ustawienia wysokościomierza i przydział poziomów lotu, źródła i zobrazowanie danych na stanowisku operacyjnym, a dla uprawnienia RIS również stosowanie radaru w FIS;
- 3) meteorologia: organizacja osłony meteorologicznej dla lotnictwa, skład i struktura atmosfery, atmosfera standardowa, ciepło i temperatura, ciśnienie powietrza, masy powietrza i fronty atmosferyczne, systemy mezoskalowe, zjawiska atmosferyczne, widzialność, zagrożenia meteorologiczne dla lotnictwa, źródła informacji meteorologicznych dla lotnictwa oraz ich pozyskiwanie i interpretacja;
- 4) nawigacja: kula ziemiska i jej odwzorowanie na mapach, mapy lotnicze, magnetyzm Ziemi, systemy współrzędnych oraz kierunek i odległość, wpływ wiatru na tor lotu statku powietrznego, rodzaje prędkości, nawigacja wzrokowa, systemy nawigacji instrumentalnej;
- 5) statek powietrzny: zasady lotu, elementy składowe i elementy sterowania statku powietrznego, zasada działania oraz zalety i wady silników lotniczych, systemy i przyrządy statku powietrznego, kategorie statków powietrznych, czynniki wpływające na osiągi statku powietrznego, a dla uprawnienia RIS również zasada działania transpondera;
- 6) czynnik ludzki: wpływ stanu zdrowia, samopoczucia i środków psychoaktywnych na pracę, praca zespołowa, podstawowe potrzeby ludzi w pracy, stres, błąd ludzki, komunikacja, środowisko pracy;
- 7) urządzenia i systemy: wyposażenie techniczne stanowisk pracy informatora FIS, teoria radia, stała telekomunikacyjna sieć lotnicza, systemy stosowane do automatycznego

rozpowszechniania danych, ograniczenia związane z obniżeniem sprawności urządzeń i systemów, a dla uprawnień RIS również radar pierwotny i wtórny;

- 8) środowisko zawodowe: cywilne i wojskowe służby ATS, użytkownicy przestrzeni powietrznej i ich potrzeby, ochrona środowiska.

2. Minimum programowe do szkolenia kandydatów ubiegających się o świadectwo AFIS obejmuje następujące przedmioty:

- 1) prawo lotnicze: lotnicze organizacje krajowe i międzynarodowe, przepisy kwalifikowania informatorów AFIS, przepisy i procedury ruchu lotniczego, struktura przestrzeni powietrznej, przepisy dotyczące lotnisk, jednostki miar stosowane w lotnictwie, raportowanie nieprawidłowości w ruchu lotniczym;
- 2) zarządzanie ruchem lotniczym: służby ruchu lotniczego, służba alarmowa, zarządzanie przestrzenią powietrzną, zasady prowadzenia łączności radiotelefonicznej, frazeologia radiotelefoniczna w języku polskim i angielskim, ustawienia wysokościomierza, zależność pomiędzy poziomem przejściowym, bezwzględną wysokością przejściową i warstwą przejściową, źródła i zobrazowanie danych na stanowisku operacyjnym informatora AFIS;
- 3) meteorologia: organizacja osłony meteorologicznej dla lotnictwa, skład i struktura atmosfery, atmosfera standardowa, ciepło i temperatura, ciśnienie powietrza, masy powietrza i fronty atmosferyczne, systemy mezoskalowe, zjawiska atmosferyczne, widzialność, zagrożenia meteorologiczne dla lotnictwa, źródła informacji meteorologicznych dla lotnictwa oraz ich pozyskiwanie i interpretacja;
- 4) nawigacja: kula ziemiska i jej odwzorowanie na mapach, mapy lotnicze, magnetyzm Ziemi, systemy współrzędnych oraz kierunek i odległość, wpływ wiatru na tor lotu statku powietrznego, rodzaje prędkości, nawigacja wzrokowa, systemy nawigacji instrumentalnej;
- 5) statek powietrzny: zasady lotu, elementy składowe i elementy sterowania statku powietrznego, zasada działania oraz zalety i wady silników lotniczych, systemy i przyrządy statku powietrznego, kategorie statków powietrznych, czynniki wpływające na osiągi statku powietrznego;
- 6) czynnik ludzki: wpływ stanu zdrowia, samopoczucia i środków psychoaktywnych na pracę, indywidualne zachowanie, podstawowe potrzeby ludzi w pracy, stres, błąd ludzki, komunikacja, środowisko pracy;

- 7) urządzenia i systemy: wyposażenie techniczne stanowisk pracy informatora AFIS, teoria radia, stała telekomunikacyjna sieć lotnicza, systemy stosowane do automatycznego rozpowszechniania danych, ograniczenia związane z obniżeniem sprawności urządzeń i systemów;
- 8) środowisko zawodowe: cywilne i wojskowe służby ATS, użytkownicy przestrzeni powietrznej i ich potrzeby, ochrona środowiska;
- 9) lotniska: charakterystyczne dane lotniska, informacje przekazywane pomiędzy AFIS i zarządzającym lotniskiem, pole ruchu naziemnego, pole manewrowe, drogi startowe, przeszkody, lokalizacja naziemnego wyposażenia lotniskowego.